

КЕРІВНИЦТВО З ПОШУКУ РОДИННИХ КОРЕНІВ НА ВОЛИНІ

Впорядкували:

Ірене & Герхард Кьоніг

- Станом на 23 червня 2008 -

Даним керівництвом, ми хотіли б допомогти всім, хто шукає сліди своїх предків на Волині. Деякі з наведених джерел ми не змогли перевірити особисто, однак дані базуються на повідомленнях інших дослідників, які їх перевіряли. Керівництво поки-що неповне, однак ми плануємо постійно його актуалізувати, коли дізнаватимемося про нові джерела чи довідуватимемося про зміни в наведеній інформації. Але це буде можливим тільки, якщо ми отримуватимемо інформацію від інших дослідників, виходячи з цього – ми раді будь-якій співпраці.

Найактуальнішу версію даного керівництва можна знайти на <http://leitfaden.wolhynien.de/>.

Контактна особа для надання чи отримання інформації – Ірене Кьоніг:

Irene König
Neustadt 14
99817 Eisenach

Телефон: +49 (0)3691 / 733832

Ми шукаємо дослідників, які були б готові допомогти іншим та, можливо, взяти на себе пошук необхідних матеріалів, якщо наприклад, вони живуть поблизу архіву, мають достатні мовні навички, спеціалізуються на дослідженні окремих галузей історії чи володіють спеціальною літературою.

ЗМІСТ

1.	Архіви, відомства та бібліотеки в Німеччині	6
1.1	АРХИВИ.....	6
1.1.1	Федеральний архів „Berlin-Lichterfelde”, Finkensteinallee 63	6
1.1.1.1	Фонди	6
1.1.1.2	Хто має право ознайомлення?	6
1.1.1.3	Які формальності необхідно виконати?	6
1.1.1.4	Чого можна очікувати?	7
1.1.1.5	Тарифи.....	7
1.1.1.6	Інформація про фонди Центрального управління імміграції (EWZ).....	7
1.1.1.7	Каталог „Галичина” (Galizienindex)	7
1.1.1.8	Матеріали Центрального управління імміграції (EWZ) на мікрофільмах	7
1.1.2	Федеральний архів Кобленц	8
1.1.2.1	Документація	8
1.1.2.2	Родові анкети переселенців з Волині	8
1.1.2.3	Списки жителів німецьких поселень на Волині	9
1.1.2.4	Родові списки переселенців з Польщі.....	9
1.1.2.5	Картотеки	10
1.1.2.6	Умови використання	11
1.1.3	Федеральний архів – Компенсаційних архів – Байройт	11
1.1.4	Таємний державний архів пруської культурної спадщини в Берліні	11
1.1.5	Центральний архів євангелістів в Берліні	11
1.1.6	Архів Онкена в Ельсталі біля Берліну	12
1.2	Відділ реєстрації актів цивільного стану №1 Берліну	12
1.3.	БІБЛІОТЕКИ.....	12
1.3.1	Бібліотека Мартіна Опітца в Герне	12
1.3.2	Державна та університетська бібліотека Нижньої Саксонії в Гьоттінгені.....	12
1.3.3	Державна бібліотека Берліну	13
2.	Пошукові служби.....	13
2.1	Картотека місць народження в Штуттгарті – Церковна пошукова служба.....	13
2.2	Німецьке товариство Червоного Хреста.....	13
2.3	Пошукові служби в Росії	14
2.3.1	Товариство „Меморіал”	14
2.3.2	Пошукова служба Ліги російсько-німецької дружби в Москві	14
3.	ТОВАРИСТВА і дослідні центри.....	15
3.1	Історичне товариство „Волинь”	15
3.2	Науковий центр „Дослідження родоvodu в Центральній Польщі та на Волині”	15
3.3	Краєзнавчий архів німців з Центральної Польщі та Волині	16
3.4	Інститут Й.Г. Гердера в Марбурзі на Лані	16
3.5	Дослідні центри Робочого союзу східнонімецьких дослідників сімей.....	16
3.5.1	Дослідний центр „Волинь”	16
3.5.2	Дослідний центр російських німців	17
3.5.3	Дослідний центр „Галичина”	17
3.5.3	Дослідний центр „Центральна Польща”	17
3.6	Товариство з дослідження німецької генеалогії в Східній Європі	17
3.7	Історичне товариство „Поневіряння волинян”	17
3.8	Деякі інші генеалогічні товариства за океаном	18

4.	ЦЕРКОВНІ КНИГИ (фонди, які відомі на даний час)	18
4.1	Поняття та примітки	18
4.1.1	Церковні книги	18
4.1.2	Ад'юнктури	18
4.1.3	Книги канторатів	19
4.1.4	Копії	19
4.1.5	Мікрофільми та література до копій	19
4.1.6	Примітка щодо дослідних центрів мормонів	19
4.2	Євангелічно-Аугсбурзька Церква	20
4.2.1	Церковний округ Київ (від 1767 року)	20
4.2.2	Церковний округ Житомир (від 1801 року)	20
4.2.3	Церковний округ Рожище (від 1862 року)	21
4.2.3.1	Канторат Богуславівка / Богуславка (Boguslawowka / Boguslawka)	22
4.2.3.2	Канторат Сітжинек (Sitzzynek)	22
4.2.4	Церковний округ Гаймталь (Heimtal) (від 1869 року)	22
4.2.5	Церковний округ Тучин (Tutschin) (від 1888 року)	22
4.2.5.1	Канторат Старий Берестовець (Alt Berestowiec / Berestowiec Stary)	22
4.2.5.2	Канторат Амелін (Amelin)	23
4.2.5.3	Канторат Антонін (Antonin)	23
4.2.5.4	Канторат Коловерт I / Коловерта II (Kolowert I / Kołowerta I)	23
4.2.5.5	Канторат Коловерт II, III / Коловерта II, III (Kolowert II, III / Kołowerta II, III)	23
4.2.5.6	Канторат Курган (Kurhan)	24
4.2.5.7	Канторат Кургани (Kurhany)	24
4.2.5.8	Канторат Руденка (Rudenka)	24
4.2.5.9	Канторат Селянка (Sielanka)	24
4.2.5.10	Канторат Шелесьніца (Szeleśnica)	24
4.2.5.11	Канторат Велике Поле (Wielkie Pole)	24
4.2.6	Церковний округ Новоград-Волинський (Nowograd-Wolhynsk) (від 1889 року)	24
4.2.7	Церковний округ Володимир-Волинський (Wladimir-Wolhynsk) (від 1891 року)	24
4.2.7.1	Канторат Антонувка (Antonówka)	25
4.2.7.3	Канторат Єлизабетполь (Elizabetpol)	25
4.2.7.4	Канторат Марієндорф (Mariendorf)	25
4.2.7.5	Канторат Свойчувка / Свечевка (Swojczówka / Swiczewka)	25
4.2.7.6	Канторат Високе (Wysokie)	25
4.2.8	Церковний округ Емільчин (Emiltschin) (від 1896 року)	26
4.2.9	Церковний округ Луцьк (від 1899 року)	26
4.2.9.1	Канторат Ямки (Jamki)	26
4.2.9.2	Канторат Лідавка (Lidawka)	26
4.2.9.3	Канторат Толович (Tołowicz)	26
4.2.10	Церковний округ Радомишль (Radomysl) (від 1901 року)	26
4.2.11	Церковний округ Рівне (Rowno) (від 1902 року)	26
4.2.11.1	Канторат Михайлувка (Michałówka)	27
4.2.11.2	Канторат Зофйовка / Софіївка (Zofjowka / Sophiejewka)	27
4.2.12	Церковний округ Дубно (Dubno) (від 1936 року)	27
4.2.12.1	Канторат Речище (Reczyszczce)	27
4.2.12.2	Канторат Високе (Wysokie)	27
4.3	Євангелічно-реформаторська церква (Evangelisch-Reformierte Kirche)	27
4.4	Римо-католицька церква	27
4.5	Баптистська церква	28
4.6	Інші записи	28

5.	Інші джерела	28
5.1	Статистичні матеріали, вказівники тощо.	28
5.2	Пам'ятні книги.....	28
5.3	Адресний календар.....	29
5.4	Газети.....	29
6.	Адреси деяких архівів в центральній та східній Європі.....	29
6.1	Україна	29
6.1.1	Київ – Центральний державний історичний архів України.....	30
6.1.2	Житомир – Державний архів Житомирської області	30
6.1.3	Луцьк – Державний історичний архів Волинської області	31
6.1.4	Рівне –Державний архів Рівненської області.....	31
6.2	Польща	32
6.2.1.	Дирекція Державного архіву (NDAP), місцезнаходження Варшава.....	32
6.2.2	Головний державний архів історичної документації в Варшаві (AGAD).....	32
6.2.3	Архів Забужанського (Zabuzanski-Archiv)	33
6.2.4	Архів відділу реєстрації актів цивільного стану Варшави.....	33
6.2.5	Інформація про інші польські архіви	33
6.3	Росія	33
6.3.1	Архіви	33
6.3.1.1	Російський державний історичний архів (РГІА) в Санкт-Петербурзі	33
6.3.1.2	Центральний державний історичний архів Санкт-Петербургу (ЦГІА СПб).....	34
6.3.1.3	Російський державний військово-історичний архів (РГВІА) в Москві	34
6.3.1.4	Російський державний військовий архів (РГВА) в Москві.....	34
6.3.1.5	Особливий архів (в РГВА) в Москві.....	34
6.3.2	Бібліотеки	35
6.3.2.1	Російська національна бібліотека (РНБ) в Санкт-Петербурзі.....	35
7.	Бази даних.....	35
7.1	База даних копій церковних книг з Санкт-Петербургу	35
7.2	Облікові списки доктора Хопфа про німецьких емігрантів із Польщі в Росію	36
7.3	Архів професора Амбургера	36
7.4	База даних «Праджяд» («PRADZIAD»).....	36
7.5	База даних фондів єврейської документації в Східній Європі	36
8.	Дослідницькі контакти в мережі Інтернет	37
8.1	Списки розсилок.....	37
8.2	Бази даних дослідників.....	37
8.3	Дискусійні форуми.....	37
9.	КАРТОГРАФІЧНИЙ МАТЕРІАЛ	37
9.1	Оглядова карта Центральної Європи, з 1893 року, масштаб 1:300 000	38
9.2	Головна карта Центральної Європи, 1887-1915 роки, масштаб 1:200 000.....	38
9.3	Карта західної Росії, станом на 1915 рік, масштаб 1:100.000	39
9.4	Карта Західної Волині, станом на 1875 рік, масштаб 1:75.000	39
9.5	Карта всієї Волині, складена Ніколаусом Арндтом (1980 / 83)	40
9.6	Німецькі поселення на Волині в опрацюванні Джеррі Франка.....	40
9.7	Карта німецьких поселень в українській Волині доктора Карла Штумппа.....	40
9.8	Інші історичні карти	40
9.9	Кarti та списки населених пунктів в мережі Інтернет.....	40

10. Музеї	40
10.1 Волинсько-німецький музей переселенців	40
10.2 Музей в Рівному	41
11. ЛІТЕРАТУРА (Вибране)	41
11.1 Книги спеціально про Волинь	41
11.2 Російські німці загалом	42
Додаток	43
Додаток 1 Анкета дослідника, який працює в читальному залі українського архіву.....	44
Додаток 2 Виникнення євангелічно-аугсбурзьких церковних округів на Волині.....	45

Автори

Перша публікація електронного варіанту даного керівництва німецькою мовою відбулася в березні 2002 року на <http://wolhynien.de>.

Над керівництвом працювали:

Березень 2002	Версія 1.0	Софія Боденхайм, Гюнтер Хагенау, Ірене Копецке
Лютий 2003	Версія польською мовою	Переклад історичного товариства „Волинь”
Лютий 2003	Версія російською мовою	Переклад Ірини Копот (Ланге) за дорученням Історичного товариства „Волинь”
Листопад 2005	Версія 2.0	Маргріт Вайгель, Ірене Копецке, Герхард Кьоніг
Червень 2008	Версія 3.0	Ірене & Герхард Кьоніг
Червень 2011	Версія українською мовою	Переклад з німецької версії 3.0 Світлани Волошиної, Рівне

1. АРХИВИ, ВІДОМСТВА ТА БІБЛІОТЕКИ В НІМЕЧЧИНІ

1.1 Архіви

1.1.1 Федеральний архів „Berlin-Lichterfelde”, Finkensteinallee 63

Федеральний архів має різноманітні служби з різним місцезнаходженням, див.

http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/dienstorte/index.html.

В цьому архіві зберігаються фонди Центрального управління імміграції (EWZ – Einwandererzentralstelle), які до 1994 року знаходилися в Берлінському документальному центрі (Berlin Document Center) в американській зоні Берліну. Це „золоте дно” для всіх, чиї німецькі предки отримали громадянство в Німецькому Рейху між 1939 та 1945 роками. В архіві зберігаються справи більше ніж двох мільйонів осіб.

Федеральний архів:

Bundesarchiv

Postfach 450 569

12175 Berlin

Тел.: 0 18 88 77 70-0

Факс: 0 18 88 77 70-111

berlin@barch.bund.de

<http://www.bundesarchiv.de>

1.1.1.1 Фонди

Іммігрантами були так звані „фольксдойче”, які в 1939 – 1945 роках прибули в Німеччину переважно з Східної та Південно-Східної Європи. Табори для прийняття добровільних іммігрантів знаходилися, наприклад, в Кульмі (Kulm), Лодзі (Litzmannstadt, Lodz) та Хайнау (Haynau / Schlesien). Характер документів безумовно пов'язаний з націонал-соціалістичною ідеологією, тому що заявники повинні були підтвердити, що вони не євреї. З метою підтвердження свого німецького походження, заявники надавали детальну інформацію про себе та своїх предків, що на даний час є надзвичайно цінною інформацією для тих, хто досліджує своє минуле. Однак потрібно зауважити, що імена та дати можуть містити помилки. В 1945 році більша частина матеріалів була конфіскована союзниками. 80 000 досьє було втрачено чи згоріло, решта – збереглася та записана у вигляді мікрофільмів на 8 000 плівок.

1.1.1.2 Хто має право ознайомлення?

Замовнику надсилається „Розпорядження про використання архівних фондів у Федеральному архіві”. В ньому вказано, що робота в архіві можлива лише якщо:

- існують докази, що особа, щодо якої ведеться пошук, померла більше ніж 30 років тому (якщо рік смерті невідомий, то час зняття заборони на ознайомлення настає через 110 років від дня народження даної особи);
- чи у випадку, коли існує згода особи на ознайомлення з її особистими даними (відповідно до §5 (5) Федерального закону про архіви;
- чи у випадку, якщо особа померла менше ніж 30 років тому, але існує згода близьких родичів (дружини чи дітей), якщо дослідник сам не належить до кола цих осіб.

1.1.1.3 Які формальності необхідно виконати?

- Заява для роботи в Федеральному архіві. Заяву потрібно написати і в тому випадку, якщо Ви не працюватимете в архіві самі, а доручаєте своє дослідження співробітникам архіву. Бланк заяви можна замовити в архіві письмово чи по телефону. В полі „Ціль дослідження” потрібно вказати „Генеалогія”.
- Для дослідження в архіві доцільно попередньо замовити потрібні справи (по телефону, листом чи електронною поштою). Якщо вони є в наявності, вони надаються в користування замовнику на 14 днів. Замовлення, зроблені до 10 години, видаються після 14 години, за умови, що Ви можете підтвердити право на ознайомлення зі справами.
- Посвідчення особи заявника (чи, у випадку письмової заяви, копія посвідчення).

- У письмових заявах потрібно вказати якомога точніші дані осіб, щодо яких здійснюється пошук (повне прізвище, відповідно також дівоче, всі імена, дата та місце народження).
- Копія свідоцтва про смерть – якщо вона є.

1.1.1.4 Чого можна очікувати?

Справи, в основному, містять такі документи:

- **Заява щодо надання громадянства**
(для голови сім'ї, його дружини та неповнолітніх дітей) інформація про походження, шкільну освіту, військову службу, місця проживання до заповнення заяви, родичів в Рейху тощо.
- **Підтвердження німецького походження**
певною мірою родовідне дерево з процентним обрахунком німецького походження.
- **Особиста картка**
дата і місце народження заявника, його дружини й дітей, крім того вона містить інформацію про батьків заявника та його дружини.
- **Довідка про стан здоров'я**
результати медичного огляду (анамнез, щеплення, вага тощо).
- **Сімейна картка**
інформація щодо складу сім'ї, імена та місцезнаходження братів і сестер заявника та його дружини, часто з фото.
- **Інформація щодо володіння землею, освіту**
містить відомості про середню та спеціальну освіти, інформацію щодо сфери діяльності до заповнення заяви; інформацію щодо нерухомого майна, земельної ділянки тощо.
- **Результати медичної та спадково-біологічної експертизи**
містять висновки експерта зі спадковості.
- **Копія свідоцтва про отримання громадянства**
- До деяких документів додається **від руки написана автобіографія!**

1.1.1.5 Тарифи

Самостійна робота в архіві безкоштовна. Якщо подається замовлення на пошук, то потрібно заплатити 15,34 євро за кожні пів години витраченого часу¹, включаючи копії та поштовий збір. Якщо Ви мешкаєте не в Берліні, і шукаєте тільки одну справу, вигідніше попросити переслати Вам її копію.

1.1.1.6 Інформація про фонди Центрального управління імміграції (EWZ)

В каталозі так званої бази даних „Одесса” (Odessa-Datenbank) охоплена частина іммігрантів поіменно. На <http://www.odessa3.org/search.html>, в рубриці „War Records”, можна здійснити пошук за іменем чи назвою населеного пункту.

1.1.1.7 Каталог „Галичина” (Galizienindex)

У каталозі „Галичина” можна знайти інформацію про німців, які походять з Галичини, в цьому каталозі можна також знайти відомості про німців з Західної Волині:

<http://www.galizien.org/de/datenbanken/datenbanken-resettlement.html>

1.1.1.8 Матеріали Центрального управління імміграції (EWZ) на мікрофільмах в дослідницьких установах Церкви Святого Ісуса Христа останніх днів (Мормонів)

Мікрофільми з матеріали Центрального управління імміграції (EWZ) розподілені на три групи:

- **EWZ 57** – картотека впорядкована за алфавітом. Налічує 2,9 млн. карток на 1 964 мікрофільмах.
- **EWZ 58** – родові листи, впорядковані за номерами Центрального управління імміграції, нараховується 742 мікрофільми з приблизно 1 млн. прізвищ.

¹ Вартість приблизна вказана.

- **EWZ 50** – заяви на отримання громадянства та інші заяви, впорядковані за алфавітом. Тут знаходиться найбільше інформації: 843 мікрофільми з 110 000 справ німців з Радянського Союзу. (від EWZ 51 до EWZ 5430 – німці з інших областей).

У мормонів можна побачити на мікрофільмах: картотеку (E/G KARTEI – EWZ 57) та родові листи (STAMMBLÄTTER – EWZ 58), а заяви (EWZ 50 – EWZ 5430) – відсутні.

Щоб подивитися родові листи, потрібно спочатку знайти EWZ-номер відповідної справи. При цьому потрібно починати з картотеки іммігрантів (E/G Kartei), яка впорядкована за алфавітом. Картки картотеки містять шестизначний EWZ-номер, за допомогою якого можна замовити відповідний мікрофільм з родовими листами. (Родові листи, 1939-1945 роки / Німеччина. Центральне управління імміграції).

На сайті мормонів можна знайти інформацію щодо того, який мікрофільм потрібно замовити.

- Дивись http://www.familysearch.org/Eng/Library/FHLC/frameset_fhlc.asp
- Натисни на **Author Search**
- В рядку „Surname” (прізвище) напиши **Einwandererzentralstelle** (Центральне управління імміграції)
- Вибери **Deutschland** (Німеччина). **Einwandererzentralstelle** (Центральне управління імміграції)
- Натисни на **Einwandererkartei, 1939-1945** (Картотека імміграції)
- Натисни на **View Film Notes** (Показати мікрофільм)

Детальніше про це можна довідатися зі статті Алліна Броша «Використання записів Берлінського документального центру для дослідження родоводу» (Allyn Brosz "Using the Records of the Berlin Document Center for Genealogical Research") на <http://members.cox.net/zitter/BDC.htm> та з веб-сторінки Дейва Обі (Dave Obee) на <http://volhynia.com>, де розміщені списки мікрофільмів та виписки зі матеріалів EWZ. Обидва джерела англійською мовою.

1.1.2 Федеральний архів Кобленц

В Кобленці знаходиться спеціалізований відділ Б Федерального архіву, який передусім відповідає за центральну державну цивільну спадщину Федеративної Республіки Німеччини (з 1949) з західними окупаційними зонами (1945 – 1949). Однак також він відповідає за документацію приватного характеру, від окремих осіб до союзів, а також за фото, плакати, карти та аудіодокументи.

В Кобленці знаходиться також письмова спадщина колишнього Німецького іноземного інституту (1917 – 1945). В 1941 році для зміцнення єдності німецького народу Німецький іноземний інститут отримав від Рейхскомісара „завдання широкого висвітлення подій, пов'язаних з переселенням німців” (на підтримку діяльності Центрального управління імміграції).

Федеральний архів
Bundesarchiv
Potsdamer Strasse 1
56075 Koblenz
Тел.: 0261 505-0
Факс: 0261 505 226
koblenz@barch.bund.de

Примітка:

Документи з архіву в Кобленці в 2010 році були передані до архіву в Берліні-Ліхтерфелде.

1.1.2.1 Документація

Тут зберігаються матеріали про переселення (1939 – 1942), розповіді про шлях та хід переселення (напр. Штумппа, Квірінга, Рюдігера, Кьонекампа) та переписка, розповіді про враження, а також опитування переселенців з Волині та карти німецьких поселень на Волині.

1.1.2.2 Родові анкети переселенців з Волині

В 1940 році в таборах переселенців, в основному в Вартегау, для більшості переселенців з Західної Волині створювалися родові анкети, які систематизувалися в алфавітному порядку за прізвищами. В такій анкеті можна знайти прізвище, дівоче прізвище матері, дату і місце народження й смерті, сферу діяльності та віросповідання сім'ї (батьки і діти), відомості про прямих предків. Тут можна також знайти інформацію про особливі події, як, наприклад, часто вказується інформація про насильницьке виселення під час Першої світової війни. – Не всі анкети повністю заповнені, але загалом вони містять величезну кількість інформації.

Пошукова книга №2 – документація:

- R57neu / 1500 – 1530 – Родові анкети переселенців з Волині систематизовані за алфавітом та за прізвищами (Справа / Том / Початкові літери прізвища)

1500 Т. 01: A	1511 Т. 12: I - J	1522 Т. 23: Sa – Schi
1501 Т. 02: Ba - Bel	1512 Т. 13: Ka - Ki	1523 Т. 24: Schk – Schr
1502 Т. 03: Ben - Bo	1513 Т. 14: Kl - Kra	1524 Т. 25: Scht – Sek
1503 Т. 04: Br - By	1514 Т. 15: Kre - Kw	1525 Т. 26: Sel – Sp
1504 Т. 05: C - Do	1515 Т. 16: L	1526 Т. 27: St – Sz
1505 Т. 06: Dr - Fe	1516 Т. 17: Ma - Me	1527 Т. 28: T – V
1506 Т. 07: Fi - Fu	1517 Т. 18: Mi - My	1528 Т. 29: Wa – We
1507 Т. 08: Ga - Gri	1518 Т. 19: N - O	1529 Т. 30: Wi – Wy
1508 Т. 09: Gro - Har	1519 Т. 20: P - Qu	1530 Т. 31: Z
1509 Т. 10: Har - He	1520 Т. 21: Ra - Re	
1510 Т. 11: Hi - Hu	1521 Т. 22: Ri - Ry	

*Наприклад: Якщо Ви шукаєте прізвище **BRACHMANN** на Волині, то Вам потрібно замовити в співробітників читального залу справу **R57neu / 1503**.*

- R57neu / 1540 – Родові анкети переселенців з-за меж Галичини та Волині та області Нарева з даними про місце проживання
- R57neu / 1541 – Родові анкети переселенців з-за меж Галичини та Волині та області Нарева без даних про місце проживання

1.1.2.3 Списки жителів німецьких поселень на Волині

Списки жителів німецьких поселень на Волині впорядковані за алфавітом та містять, окрім прізвищ, ще відомості про віросповідання та землеволодіння. Списки поселень – не повні, складені в основному зі спогадів колишніх мешканців Волині, ще не структуровані за каталогом.

Далі Пошукова книга № 2 – документація:

- R57neu / 1537 – 1539 – Списки німецьких поселень на Волині (1940)

1537: Том 1: A - J 1538: Том 2: K – M 1539: Том 3: N – Z

*Наприклад: Якщо Ви шукаєте список жителів поселення **Запусть (Zapust)** на Волині, то Вам потрібно замовити в співробітників читального залу справу **R57neu / 1539**.*

1.1.2.4 Родові списки переселенців з Польщі

В матеріалах Німецького іноземного інституту знаходяться родові списки переселенців з Польщі. Вони є хорошим доповненням до родових анкет (див. R57neu / 1500 – 1530). Тут можна знайти сім'ї з Центральної Польщі та Волині. Списки знаходяться в папках, не підшиті. Вони впорядковані за прізвищами (Однак одне й те ж прізвище може знаходитися в різних справах!).

Пошукова книга № 3:

- R57neu / 1602 – 1768 – Родові списки переселенців з Польщі

1602 Abel - Alysiewicz	1605 Abel - Axmann	1608 Bechtel - Beyerl
1603 Ambrozik - Apolkow	1606 Bab - Bansen	1609 Bejuk - Bezel
1604 Arbeiter - Axmann	1607 Bab - Bazylak	1610 Biada - Bjetzka

1611 Biada - Boy	1664 Jecfalo - Jiepert	1718 Rhode - Roland
1612 Blach - Bluszke	1665 Joachim - Juzwin	1719 Riling - Riwe
1613 Bobak - Boksdrücker	1666 Kaas - Keutel	1720 Rob - Rorzecki
1614 Brachmann - Breitwieser	1667 Kape - Kazzel	1721 Rolewe - Rozenberg
1615 Bolec - Bozinski	1668 Kebalo - Kezyk	1722 Ro... (ungeordnet)
1616 Brachmann - Bytow	1670 Kieferling - Knybel	1723 Ross - Rrzuska
1617 Bremer - Brzusko	1669 Klaczek - Klewiter	1724 Rubacha - Rzezniak
1618 Buach - Burzynski	1672 Klich - Knychala	1725 Rybaczewski - Rzwiaz
1619 Bus - Bzowska	1673 Kober - Kozlowski	1726 Ryl, Albert - Ryl, Wladislaus
1620 Caacharbias - Chyrowski	1671 Koladei(ski) - Komysch	1727 Saager - Szyrocuk
1621 Ciapura - Czyzewska	1674 Kon - Koszymbow	1728 Schaan - Schiwe
1622 Dabrawicz - Day	1675 Kotadzinska - Kozyk	1729 Schabo - Schau
1623 Dabski - Dziendzol	1676 Krabsch - Kratzke	1730 Schberch - Szewczuk
1624 Debald - Dexheimer	1677 Krabsch - Krzyzanowski	1731 Schiak - Schitthelm
1625 Diaczok - Dmytryszak	1678 Kraus - Kraziocha	1732 Schkoda - Schott
1626 Dobberstei(n) - Dozlaf	1679 Kroczek - Krzyzandowska	1733 Schmidt, Adam - Schmidt, Ksenia
1629 Ebenwein - Fuhrmann	1680 Ksciuczek - Kugler	1734 Schmidt, Leo - Schmidt, Zenon
1627 Eberhard - Emke	1683 Kubat - Kwiatshinski	1735 Schneeberger - Schnurer
1628 Faatz - Felski (mit: Pel(t)zer)	1681 Kuhblik - Kulzel	1736 Schramm - Schypluk
1630 Faber - Futrak	1682 Kumert - Kuptschynska	1737 Schubert - Schutz
1631 Fen - Fimikow	1684 Kura - Kytkowski	1738 Schultz - Schulz
1632 Frübiger - Fylypczak (mit: Pyrih)	1685 Laba - Lanz	1739 Schwalbe - Schyrko
1633 Gab - Gejduck	1686 Laba - Ley	1740 Sebastian - Semmler
1634 Gab - Geyer	1687 Lapacz - Lazarski	1741 Selak - Selzer
1635 Gelehrter - Geyer	1688 Lebedinski - Lekuze	1742 Semka - Siukowski
1636 Gibadlo - Golz	1689 Lelke - Lezanski	1743 Sonczak - Sywenki
1637 Gibadzo - Gotzmann	1690 Liborak - Lizecki	1744 Spaczynski - Spyska
1638 Gonder - Gozdziaak	1691 Licht - Lyzda	1746 Staats - Steczil
1639 Graba - Griziuk	1692 Loban - Lozinski	1745 Stabel - Stürzbecher
1640 Gräb - Gwozdzikowski	1693 Luhowa - Lyzeczeko	1747 Stebnicki - Steusing
1641 Grob - Grzywaczewska	1694 Maas - Manz	1748 Tabaczniak - Teziorski
1642 Guba - Gyerld	1695 Marcellus - Mazur	1749 Tabanko - Trenkel
1643 Haak - Haluszka	1696 Mebze(.r) - Menzl	1750 Than - Titzmann
1644 Haake - Hawryś	1697 Mech - Mivduschewski	1751 Trebaczewski - Tytulski
1645 Haman - Manz	1698 Merach - Muzyczyn	1752 Uhl - Uz(...a)
1646 Hapich - Harz	1699 Mialschygrosch - Mitzner	1753 Valentin - Vrana
1647 Haschczyc - Hecht	1700 Möbs - Mytkowski	1754 Waber - Westphal
1650 Hebda - Heyster	1702 Müller, Adam - Müller, Justine	1755 Wachner - Wegrzynowicz
1648 Henchel - Herzog	1701 Müller, Karl - Müller, Willifred	1756 Was - Wegrzynowicz
1649 Hecht - Hektor	1703 Naciuk - Nürnberg	1757 Weich - Weip
1651 Helbig - Hemming	1705 Ober - Ozowski	1758 Wiechert - Wyszywaniuk
1652 Heschel - Heyda	1704 Obermeyer - Oyrisk	1759 Weiss - Wejda
1653 Hibraut - Hnatur	1706 Paar - Paziuk	1760 Wekwert - Wepryk
1654 Hick - Howiller	1707 Pacholicki - Pyschtschuk	1761 Werba - Wlosiuk
1655 Höbel - Höft	1708 Pech - Pezanski	1762 Wiacek - Wilwok
1656 Hohenwiller - Hojsak	1709 Pfaff - Pfungstein	1763 Winczowski - Wiwczaruk
1657 Holak - Holzhausen	1710 Pobercznik - Poznaniski	1764 Wobruba - Wollschläger
1658 Hrabkiewicz - Hyzak	1711 Prabucki - Przyrembel	1765 Wolnik - Wyzykowski
1659 Hube - Hynneborg	1712 Pscherazki - Pyts	1766 Zabczak - Zyzka
1661 Jablonska - Jalouszynski	1713 Quatember, Karl - Qu. Tekla	1767 Zebio - Znak
1662 Jablonski - Jwanicki	1714 Raab - Reymus	1768 Zobenian - Zyznews
1660 Jachowyn - Jzio	1715 Rebak - Rehmann	
1663 Jambrozik - Jazucha	1716 Reich - Reiz	
	1717 Rej - Reymus	

*Наприклад: Якщо Ви шукаєте прізвище **ARNDT**, то Вам потрібні папки зі справами: **R57neu / 1604 та R57neu / 1605**.*

Якщо Ви не в змозі самостійно відвідати читальний зал в Кобленці, то Ви можете написати на пошту чи електронну скриньку, та замовити необхідний пошук у співробітників Федерального архіву, сплативши відповідно до положення про надання платних послуг.

1.1.2.5 Картотеки

В Центральному архіві євангелістів знаходяться церковні книги протестантських церковних приходів. Згідно представлення архіву, його зібрання налічують бл. 7 000 церковних книг з колишніх німецьких євангельських церковних приходів, які сьогодні вже не існують, і території яких сьогодні належать до Польщі, Росії чи Литви. З Волині тут зібрані документи з таборів військовополонених в Єльці та Ковелі (див. 4.6).

Центральний архів євангелістів володіє бібліотекою з бл. 70 000 зібраних томів. Їх можна переглянути тільки в читальному залі архіву, однак через обмежену кількість робочих місць в ньому, необхідно завчасно повідомляти про прихід. Тільки при резервуванні місця в читальному залі доцільно їхати до архіву.

Центральний архів євангелістів в Берліні
Evangelisches Zentralarchiv in Berlin Тел.: 030 22 50 45 36
Bethaniendamm 29
10997 Berlin Резервування місця (тільки по понеділках):
kirchenbuchstelle@ezab.de Тел.: 030 22 50 45 20
<http://www.ezab.de> reservierung@ezab.de

1.1.6 Архів Онкена (Oncken) в Ельсталі (Elstal) біля Берліну

В Ельсталі біля Берліну (з прямим трамвайним сполученням) знаходиться Центральный архів Союзу Євангельсько-Протестантської общини. За необхідності тут можна дослідити історію баптистів. В архіві знаходяться бл. 2 800 друкованих видань (Церковних книг НЕМАЄ!).

Бібліотека – теологічна спеціалізована бібліотека з бл. 75 000 томів. Між інших зібраних журналів є німецькомовні видання з Росії. Всі фонди можна оглянути тільки в читальному залі. Детальніша інформація: <http://www.theologisches-seminar-elstal.de/index.php?id=335>

Архів Онкена в спеціалізованому вищому навчальному закладі
Oncken-Archiv in der Fachhochschule
Theologisches Seminar Elstal
Johann-Gerhard-Oncken-Straße 7 Тел.: 03 32 34 740
14641 Wustermark bei Berlin Факс: 03 32 34 74101

Архів (Інес Піпер – Ines Pieper): OnckenArchiv@baptisten.org
Бібліотека (Ельке Сіменські – Elke Siemienski): ESiemienski@baptisten.org

1.2 Відділ реєстрації актів цивільного стану №1 Берліну (Standesamt I Berlin)

В відділі реєстрації актів цивільного стану №1 в Берліні знаходяться списки народжених дітей, укладених шлюбів та померлих жителів Житомирської області за 1942-1944 роки. При письмовому зверненні зверніть увагу: умовою для видачі свідоцтва про громадянський стан є прямий родинний зв'язок замовника з особою, свідоцтво якої він просить.

Відділ реєстрації актів цивільного стану №1 Берлін
Standesamt I Berlin
Rückerstraße 9 Тел.: 030 90207-0
10119 Berlin Факс: 030 90207-245
Info.Stand1@labo.berlin.de
<http://www.berlin.de/standesamt1/>

1.3. БІБЛІОТЕКИ

1.3.1 Бібліотека Мартіна Опітца в Герне (Martin-Opitz-Bibliothek (MOB))

Бібліотека Мартіна Опітца заснована як фонд в 1989 році землею Нордрайн-Вестфален та містом Герне за фінансової підтримки Федеративної Республіки Німеччини. При заснуванні ця бібліотека перейняла фонди книгарні німецького Сходу.

Бібліотека Мартіна Опітца
Martin-Opitz-Bibliothek

Berliner Platz 5
44623 Herne
information.mob@herne.de
<http://www.martin-opitz-bibliothek.de/>

Тел.: 02323 16 2805
Факс: 02323 16 2609

Бібліотека Мартіна Опітца збирає письмові перекази про історію та культуру німців у всій Східній Європі. Між іншим бібліотека здійснює наукове керівництво Архівом німців з Центральної Польщі та Волині (див. 3.3) та продовжуватиме цю роботу далі. Каталог фондів та спеціалізована картотека, які зараз використовуються у архіві, та спеціалізована картотека послідовно реєструється та підтверджується в об'єднаному каталозі Східної Європи.

Історичне товариство „Волинь” (див. 3.1) на зібранні членів товариства в 2006 році постановило свій об'ємний архів з дослідженнями на Волині також передати в Герне.

1.3.2 Державна та університетська бібліотека Нижньої Саксонії в Гьоттінгені (Göttingen)

Відділ карт (Kartenabteilung)
Papendiek 14
37073 Göttingen
karten@mail.sub.uni-goettingen.de (Пан Фургюк – Herr Furgyik)
<http://www.sub.uni-goettingen.de/>

Тел.: 0551 395 285
Факс: 0551 395 384

1.3.3 Державна бібліотека Берліну

Відділ карт III C (Kartenabteilung III C)
Unter den Linden 8
10117 Berlin (Mitte)
Holger.Scheerschmidt@sbb.spk-berlin.de чи
kartenauskunft@sbb.spk-berlin.de
<http://staatsbibliothek-berlin.de/>

Тел.: 030 266 - 12 35 чи 13 09 чи 13 43
Факс: 030 266 - 13 92

Для ознайомлення з картами потрібно купити місячний читацький квиток за 10 Євро чи річний – за 25 Євро, читацького квитка на один день не існує. Чорно-білі копії можна зробити в бібліотеці (наприклад, копія формату А4 коштує 0,20 Євро), кольорові копії виконуються на замовлення на протязі 3-х робочих днів, вони коштують в залежності від розміру від 20 до 25 Євро.²

2. ПОШУКОВІ СЛУЖБИ

2.1 Картотека місць народження в Штуттгарті – Церковна пошукова служба (НОК – Heimatortskartei)

Церковна пошукова служба (Kirchliche Suchdienst – KSD) з Управліннями картотек місць народження в Пассау та Штуттгарті працює за дорученням Федерального міністерства внутрішніх справ під правовим керівництвом церковних добродійних організацій. Крім своїх основних завдань Церковна пошукова служба займається пошуком зниклих з областей переселення громадян, передусім на основі заяв на пошук рідних.

Управління картотек місць народження може надати список однойменних осіб, чи осіб з общини, які, можливо, володіють якоюсь інформацією про зниклу особу. При цьому ці особи повинні звичайно погодитись на передачу їх адреси.

Управління картотек місць народження в Штуттгарті володіє інформацією щодо Північно-Східної та Південно-Східної Європи, переселенців зі Сходу та щодо німців з Вартегау та Польщі. При поданні запиту потрібно вказувати якомога детальнішу інформацію. Вартість послуг складають 15,34 Євро за півгодини витраченого часу та додаткові поштові збори.²

Церковна пошукова служба
Kirchlicher Suchdienst
Rosenbergstraße 52 B
70176 Stuttgart
ksd-stuttgart@kirchlicher-suchdienst.de

Тел.: (07 11) 6 36 80 04
Факс: (07 11) 6 36 80 07

<http://www.kirchlicher-suchdienst.de/>

2.2 Німецьке товариство Червоного Хреста

Пошукова служба Німецького товариства Червоного Хреста в Гамбурзі допомагає при пошуку свідків та осіб, контакт з якими втрачено внаслідок подій Другої світової війни та / чи внаслідок примусового переселення в Німеччину. Послуги пошукової служби Німецького товариства Червоного Хреста безкоштовні. Запит в Гамбург можна надіслати заповнивши формуляр, однак можна зробити запит і не за формою. За можливістю потрібно вказувати точну та повну інформацію про особу, яка розшукується.

Німецьке товариство Червоного Хреста (Deutsches Rotes Kreuz)
Гамбурзька пошукова служба (Suchdienst Hamburg)
Відділ возз'єднання сім'ї (Familienzusammenführung)
Amandastr. 72 - 74 Тел.: 040 43202-0
20357 Hamburg Факс: 040 43202-200
DRK-Suchdienst-Hamburg@drk-sdhh.de
<http://drk.de/suchdienst/index.html>

Пошукова служба Німецького товариства Червоного Хреста в Мюнхені допомагає також при розшуку військово- та цивільнополонених, включаючи радянський табір НКВД, чи в питаннях щодо військовополонених, інтернованих осіб та політичних арештантів.

Німецьке товариство Червоного Хреста – Генеральний секретаріат – Мюнхенська пошукова служба
DRK - Generalsekretariat - Suchdienst München
Chiemgaustraße 109 Тел.: 089 680773-0
81549 München Факс: 089 68074592
info@drk-suchdienst.org

2.3 Пошукові служби в Росії

Тільки частина матеріалів, які знаходяться в російських архівах, і стосуються німецьких військово- та цивільнополонених, а також арештованих та депортованих таємною міліцією, на даний час доступні Німецькому товариству Червоного Хреста. Однак з того часу як архіви в Росії стали доступними, через різні організації стало можливим замовлення пошуку на місці, для того щоб там де це можливо, можна було б довідатися більше про долю членів своєї сім'ї.

2.3.1 Товариство „Меморіал” – Міжнародне товариство з історичної просвіти, прав людини та соціального захисту

Запити надходять в філію товариства „Меморіал” – „Меморіал Красноярськ”. При формулюванні запиту на пошук як завжди потрібно вказувати детальну інформацію про особу: прізвище, дату та місце народження, коли та де арештований чи потрапив в полон, в якому таборі перебував, останнє відоме місце проживання тощо. Запит можна надіслати також електронною поштою. Доступні мови: російська, українська, польська, чеська, англійська, німецька. Товариство „Меморіал” не бере плати за свої послуги.

Красноярське товариство “Меморіал”
Прспект Миру, 3
660049, Красноярськ – 49
РОСІЯ
Тел.: +7 (391 2) 21-34-02, 34-20-01
Факс: +7 (391 2) 23-58-95
E-mail: memorial@maxsoft.ru
<http://www.memo.ru>

На сторінці <http://lists.memo.ru/index.htm> (російською мовою) знаходиться база даних списків жертв політичного терору в УРСР, складена товариством „Меморіал”. В ній можна знайти і

волинських німців, які були до, впродовж чи після Другої світової війни арештовані, розстріляні чи вислані в табір на примусові роботи.

2.3.2 Пошукова служба Ліги російсько-німецької дружби в Москві

Ліга російсько-німецької дружби в 1995 році заснувала пошуковий відділ в Москві. Метою даного відділу є збір інформації про долі зниклих безвісти німецьких солдатів та громадян на території колишнього Радянського Союзу.

На запит – наприклад, факсом – надсилається анкета, в якій необхідно вказати інформацію про розшукувану особу. Для цього також можна використати формуляр, розміщений на веб-сайті. Листування ведеться німецькою мовою. Після попередньої оплати послуг в розмірі 30 Євро, які потрібно переказати на благодійний рахунок Ліги в Кьольні, та після проведення пошуку в відповідних архівах, надсилається відповідь з інформацією, чи щось знайдено і що саме. Для отримання завірених копій матеріалів, потрібно ще переказати бл. 155 Євро та ще 50 Євро, якщо потрібен також завірений переклад.²

Suchreferat Moskau
Liga für Russisch - Deutsche Freundschaft
Marosseika-Str. 7/8 – 27, A/Nr. 190
101000 Moskau
Russland
Факс: +7 (495) 624 28 19
suchreferat-moskau@yandex.ru
<http://www.suchreferat-moskau.de/>

Відділ розшуку
Ліга російсько-німецької дружби
вул. Маросейка 7/8 – 27, а/с 190
101000 Москва
Росія

3. ТОВАРИСТВА І ДОСЛІДНІ ЦЕНТРИ

Потрібно знати, що після Першої світової війни російська губернія Волинь була розділена: одна частина відійшла до Польщі, інша – до Радянського Союзу. 1921-1939 років Західна Волинь з Володимир-Волинськом², Луцьком³ та Рівним⁴ належала до Польщі, в 1939 році все це відійшло до Радянського Союзу. Згідно Ризького договору від 1921 року справи „Польської Волині” передано до Варшави, а після Другої світової війни ці справи частково знову повернулися в регіони.

Колишня російська губернія Волинь на даний час належить до України, тому важко встановити, де знаходяться справи. Аналогічно до поділу, що відбувся, в післявоєнний час в ФРН за різних обставин утворювалися товариства та дослідні центри, які досліджували Волинь.

3.1 Історичне товариство „Волинь” (Historischer Verein Wolhynien e.V.)

Історичне товариство „Волинь”, засноване в 1975 році, – це не генеалогічне товариство, а організація, яка займається систематичним вивченням історії німців з Волині. Товариством опрацьовується різноманітна документація, проводяться дослідження та публікуються статті. Товариство видає власне періодичне видання – Волинські зошити. Зошити крім всього іншого містять деякі списки жителів та плани поселень, в основному із Західної Волині. Про їх детальний зміст можна довідатися у товариства, або знайти в Інтернеті за адресою <http://HistorischerVerein.wolhynien.de>. Також тут можна отримати інші статті, пов'язані даною тематикою, та карту всієї Волині в масштабі 1:400.000 (див. 9.5).

1. Голова: Герхард Кьоніг (Gerhard König) (literatur@wolhynien.de)
Почесний голова: Пастор Хуго Карл Шмідт (Hugo Karl Schmidt)

Офіс:
Історичне товариство „Волинь” (Historischer Verein Wolhynien e.V.)
Пан Ніколаус Арндт (Herr Nikolaus Arndt)
Weg am Fuchsstück 2
97353 Wiesentheid

Тел.: 09383 1266
Факс: 09383 6110
nikolaus.ardt@t-online.de

3.2 Науковий центр „Дослідження родоvodu в Центральній Польщі та на Волині” в дослідному центрі Східної та Центральної Європи Дортмундського університету

Науковий центр був включений до складу Дортмундського університету як „Дослідний центр Східної та Центральної Європи”. Він був заснований в 1991 році та був міцно пов’язаний з однойменним архівом в Мьонхенглядбасі (Mönchengladbach). На даний час Дортмундський університет вже не підтримує ні цей, ні інші наукові центри. Однак пан Еффенбергер (Effenberger) і надалі пропонує свою допомогу в цих питаннях, а результати його досліджень передаються в краєзнавчий архів (див. 3.3). Див. також: <http://golk.studienstelleog.de/GoLK.html>.

3.3 Краєзнавчий архів німців з Центральної Польщі та Волині

Даний архів – це головний накопичувач інформації щодо німців з Центральної Польщі (та „польської” Волині). Архів сформований на основі приватних архівів та спадщин. Він налічує об’ємне зібрання документів та бібліотеку з бл. 11 000 одиниць (включаючи фотоархів та карти), щоправда в ньому мало матеріалів про Волинь. Упорядником архіву є Районне краєзнавче товариство німців з Лодзьської промислової області. Більше інформації щодо фондів архіву можна знайти за адресою <http://www.wolhynien.de/>

Краєзнавчий архів німців з Центральної Польщі та Волині (Heimataarchiv der Deutschen aus Mittelpolen und Wolhynien)
Platz der Republik
Керівник Едмунд Еффенбергер (Leiter Edmund Effenberger)
41065 Mönchengladbach Тел.: 02162 58844

Архів доступний щочетверга після 1-го та 15-го чисел місяця. За довідками звертатися до керівника архіву пана Едмунда Еффенбергера. Бібліотека Мартіна Опітца опікується цим архівом та веде його (див. 1.3.1).

3.4 Інститут Й.Г. Гердера (Johann-Gottfried-Herder-Institut) в Марбурзі на Лані (Marburg / Lahn)

Цей інститут – одна з центральних установ німецьких історичних досліджень Центральної та Східної Європи. Він володіє чисельною бібліотекою, фотогалереєю, зібраннями документів та карт тощо. З документальних фондів інституту для волинських німців особливо важливими є:

- **Збір свідчень в німецьких поселеннях (польською мовою) – Волинь 1926:** матеріали інвентаризації в волинсько-німецьких поселеннях в межах колишньої державної території Польщі. Об’єм: 1 зв’язка матеріалів (товщина приблизно 0,10 погонного метра), фото (в фотоархіві інституту). Література: Ханс Фрідріх фон Розен: Поїздка на Волинь 1926 року. Зіген, 1982 (Hans Frh. von Rosen: Wolhynienfahrt 1926. Siegen 1982) (81 сторінка, 3 карти, 4 рисунки).
- **Зібрання Пауля Йендріке (Paul Jendrike):** Опитування колишніх німецьких вчителів з Польщі, проведене після закінчення Другої світової війни, зібрана інформація включає біографії, відомості щодо кар’єрного росту та щодо умов праці в окремих школах. В загальному нараховується 20 папок, в яких охоплено понад 1000 осіб. Об’єм: 4 погонних метри. Серед них – 1 папка з даними про 75 вчителів з Волині.²

Інститут Й.Г. Гердера
Johann-Gottfried-Herder-Institut

² Література: Петер Вьорстер. «Зібрання Йендріке» в архіві Інституту Гердера в Марбурзі. Замітки про німецько-польське сусідство. Святковий напис до 75-го ювілею Ріхарда Бретера. Видано: Ксаба Іанос Кенез, Гельмут Нойбах та Йоахім Рогалль. Барлін і Бонн 1992, с. 152-158. (Peter Wörster: Die "Sammlung Jendrike" im Archiv des Herder-Instituts zu Marburg. In: Beiträge zur deutsch-polnischen Nachbarschaft. Festschrift für Richard Breyer zum 75. Geburtstag. Hrsg. von Csaba János Kenéz, Helmut Neubach u. Joachim Rogall. Berlin u. Bonn 1992, S. 152-158.)

Gisonenweg 5-7
35037 Marburg
woerster@herder-institut.de
kreft@herder-institut.de
<http://www.herder-institut.de>

Тел.: 06421 184-0
Тел.: 06421 184-140 (Архів документів)
Тел.: 06421 184-142 (Архів карт)

В інституті можна зробити чорно-білі фотокопії (0,25 Євро за копію формату А3), можна також отримати кольорові карти на диску (5 Євро за сканування карти та ще 5 – за запис диску).³

3.5 Дослідні центри Робочого союзу східнонімецьких дослідників сімей (Forschungsstellen der Arbeitsgemeinschaft ostdeutscher Familienforscher e.V.)
- AgoFF - <http://www.genealogy.net/vereine/AGoFF/>

При письмових зверненнях вкладайте, будь-ласка, поштові марки чи зафранкований конверт зі зворотною адресою.

3.5.1 Дослідний центр „Волинь” – Forschungsstelle Wolhynien

Герхард Кьоніг (Gerhard König)
Neustadt 14
99817 Eisenach
literatur@wolhynien.de

3.5.2 Дослідний центр російських німців – Forschungsstelle für Russlanddeutsche

Детлеф Голлатц (Detlef Hollatz)
Hufnertwiete 6
22305 Hamburg
detlefollatz@gmx.de

3.5.3 Дослідний центр „Галичина” – Forschungsstelle Galizien

Манфред Даум (Manfred Daum)
Haferkamp 25
29525 Uelzen
Manfred.Daum@t-online.de Тел.: 0581 31100

Спеціалізація М. Даума – укладання книг з сімейними документами за місцями проживання. В приблизних часових рамках між 1780 і 1870 роками на даний момент можна отримати 118 книг.

3.5.3 Дослідний центр „Центральна Польща” – Forschungsstelle Mittelpolen

Беате Гарбіх-Шьонерт (Beate Harbich-Schönert)
Bismarckstr. 14
63667 Nidda
mittelpolen@agoff.de Тел.: 06043 3173

Ірмгард Мюллер (Irmgard Müller)
Weidenweg 17
04824 Beucha
forschung@mittelpolen.de Тел.: 034292 43460
<http://www.mittelpolen.de/>

3.6 Товариство з дослідження німецької генеалогії в Східній Європі – Society for German Genealogy in Eastern Europe

Генеалогічне товариство, засноване 1998 року в Канаді, спеціалізується на Волині і Королівстві Польському. На Інтернет-сторінці Товариства німецької генеалогії в Східній Європі (SGGEE) можна знайти список LDS-номерів мікрофільмів з матеріалами про Волинь, Поділля і Київ (див. 7.1.), допоміжні посібники для читання російських і польських записів церковних книг, дискусійний форум та багато іншого. Щоквартально члени Товариства отримують

³ Preisangaben unter Vorbehalt.

інформаційний журнал (див. 11.1.) і займаються власною розсилкою (англійською мовою). Добровольці працюють з виписками з церковних книг (переважно з Центральної Польщі), вся ця інформація утворює постійно зростаючу базу даних. База даних поселень нараховує понад 1400 населених пунктів з Волині та 3100 – з Королівства Польського, з відповідними картами.

Товариство з дослідження німецької генеалогії в Східній Європі
Society for German Genealogy in Eastern Europe – SGGEE
Box 905 Station "M"
Calgary, AB T2P 2J6
Canada
E-mail: kontakt@sggee.org (Німецькою мовою)
<http://sggee.org/Deutsch/index.html>

3.7 Історичне товариство „Поневіряння волинян” – Wandering Volhynians Historical Society

Журнал „Поневіряння волинян” – це друковане видання англійською мовою, основна увага в якому приділяється дослідженню сімей та історії німців Волині та Об'єднаної Польщі. Видавцем був Евальд Вушке (Ewald Wuschke), однак в 1999 році публікації припинилися. Детальнішу інформацію щодо даного історичного товариства можна знайти на сайті <http://www.feefhs.org/ca/frg-wv.html>, який, щоправда, не оновлюється. Загальний перелік всіх видань „Поневіряння волинян”, які вийшли в світ до 1996 року, склав канадієць Джеррі Франк, його можна знайти за адресою: <http://www.feefhs.org/ca/wvti/wvti-idx.html>.

У Ельвіри Хове (Elvira Howe, thewuschkes@yahoo.com), можна купити повну підшивку цих видань. Докладніша інформація за адресою: <http://thewuschkes.westlife.ca/magazines.html>. Для того щоб відкрити для громадськості багату бібліотеку Евальда Вушке, в 2003 році в Едмонтоні (Канада) було створено Історичне товариство „Поневіряння волинян”.

Історичне товариство „Поневіряння волинян”
Wandering Volhynians Historical Society
Room 203, 8003 - 102 Street
Edmonton, Alberta, T6E 4A2
Canada
E-mail: ipodolej@hotmail.com (Дан Претцлафф – Dan Pretzlaff)

Фонди були передані даній бібліотеці в Едмонтоні:

C/O Trinity Lutheran Church
10014 81st Ave.
Edmonton, Alberta
Canada T6E 1W8
Tel.: +1 780 464-4173 (Helga Roth)

3.8 Деякі інші генеалогічні товариства за океаном

Американське історичне товариство німців з Росії (American Historical Society of Germans from Russia); Товариство культурної спадщини німців з Росії (GRHS – Germans from Russia Heritage Society); Східноєвропейське товариство дослідження сімей (EEGS – East European Genealogical Society); Союз історичних товариств дослідження східноєвропейських сімей (FEEFHS – The Federation of East European Family History Societies).

Список посилань в Інтернеті до дані товариства можна знайти на сайті <http://wolhynien.de/>.

4. ЦЕРКОВНІ КНИГИ (фонди, які відомі на даний час)

В цьому розділі перераховуються церковні книги, відомі на даний час, з церковних округів колишньої Волині. Дана інформація – переважно зведені дані з мережі Інтернет, тому ми не можемо нести відповідальність за їх правдивість. Ми будемо раді, якщо Ви надішлете нам Ваші виправлення чи доповнення.

4.1 Поняття та примітки

4.1.1 Церковні книги

Церковні книги здебільшого впорядковані за роками. Часто пастор відвідував закріплені за ним населені пункти тільки 1-2 рази на рік. Тобто, для того щоб знайти запис певного визначеного дня досліднику потрібно переглянути книгу за весь рік.

Колоністи знали коли та куди повинен був приїхати пастор, таким чином вони обирали населений пункт, найближчий до своєї домівки. Тобто населений пункт, в якому зробили запис про певну подію, часто не відповідає місцю проживання вказаної особи.

В пізніших церковних книгах вказано записи, які відносяться до багатьох років. Так останні записи в церковних книгах пастора Лемке, який відвідав сім'ї Житомирського церковного округу в 1942-1943 роках, вказані дані, які частково сягають минулих років, аж до 1920 року.

4.1.2 Ад'юнктури

Приблизно з 1880 року російський уряд заборонив створення нових самостійних церковних округів. Це призвело до утворення всередині церков ад'юнктур. Вони функціонували як самостійний церковний округ, але офіційно підпорядковувалися іншому церковному округу. В цей час спостерігається подвійне ведення церковних книг, як в ад'юнктурах, так і в церковних округах. Це можна побачити з титульних листів виданих документів.

4.1.3 Книги канторатів

В канторатах кантор вів так звані книги канторатів. В них він записував дати народжень, хрещень та смертей. Не у всіх канторатах можна було одружитися, шлюбні обряди міг проводити тільки пастор.

В середньому пастор відвідував закріплені за ним населені пункти церковного округу 1-2 рази на рік та переносив записи в церковну книгу.

Переважна частина книг канторатів вважається зниклою безвісти. Невелика кількість відомих на даний час екземплярів впорядкована нижче відповідно до церковних округів.

4.1.4 Копії

Пастори та їх помічники щороку виготовляли копії оригінальних книг та відправляли їх до консисторії в Санкт-Петербург. Однак збереглася тільки частина цих копій. Нажаль вони не вміщують всієї інформації з оригіналів, це особливо стосується записів щодо одружень, які містять тільки імена наречених.

До цього часу відомі копії тільки до 1885 року та 1892-1917 років. Як оригінальні книги (до 1885 року) в 1963 році були передані 276 архівних матеріалів з регіональних центральних державних історичних архівів в Російській державній історичній архів в Санкт-Петербурзі. В 1993-1994 роках копії Санкт-Петербурзьких церковних книг до 1885 року були презняті мормонами. Новіші книги ще знаходяться в Центральному державному архіві в Санкт-Петербурзі. (див. 11.1 Князева)

Серед загальних фондів Санкт-Петербурзької консисторії детально відомі копії церковних книг Волинського губернського пасторського відомства Житомир (Область Волинь) з 1833 року, а також церковні округи Рожище з 1862 року та Гаймталь з 1864 року, всі вони тільки до 1885 року, впорядковані за роками.

4.1.5 Мікрофільми та література до копій

Мікрофільми можна замовити та прочитати у дослідних центрах мормонів.

Для встановлення номера потрібного мікрофільму потрібно переглянути список, впорядкований за церковними провінціями та церковними округами, чи пасторськими відомствами, який знаходиться на мікрофільмі № 6001716. Дана інформація є і в книзі: Thomas K. Edlund, The Lutherans of Russia. Published by the Germanic Genealogy Society, P.O. Box 16312, St. Paul, Minnesota, 55116-0312, ISBN 0-9644337-1-0.⁴

4.1.6 Примітка щодо дослідних центрів мормонів

Церква Ісуса Христа Святих останнього дня, підключившись до відповідних своїх місцевих общин, в деяких великих містах Німеччини підтримує генеалогічні дослідні центри. Принципово вони слугують для генеалогічних досліджень власних членів цих церков. Однак дослідні центри надають можливість і особам, які не належать до даної церкви, переглянути електронні бази даних, мікрофільми церковних книг та інші джерела матеріалів, які можуть бути використані в генеалогічному дослідженні.

Можна замовити мікрофільми за окрему плату та переглянути їх на приладах для читання в дослідних центрах. До цього часу було загальноприйнятим, замовляти фільми власне в самих дослідних центрах, але з кінця 2007 року їх можна замовити також через мережу Інтернет (<http://films.familysearch.org>), планується повний перехід на Інтернет-замовлення.

Існує близько 100 дослідних центрів в Німеччині, це все філіали генеалогічного архіву у Солт Лейк Сіті (США) (всі адреси можна знайти на сторінці в Інтернеті http://batchnummern.de/igi_adressen_deutschland.htm). На веб-сайті мормонів www.familysearch.org можна знайти детальнішу інформацію.

4.2 Євангелічно-Аугсбурзька Церква

4.2.1 Церковний округ Київ (від 1767 року)

Київська губернія межувала зі Східною Волиною. Сфера її впливу сягала багатьох волинських населених пунктів, які з 1901 року належали до Радомишля.

Церковна книга-Дублікат	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1833-1885	RGIA Санкт-Петербург	див. SGGEE чи ODL
	1892-1917	CGIA Санкт-Петербург	

4.2.2 Церковний округ Житомир⁵ (від 1801 року)

Мікрофільми відзняті з рукописних оригіналів в Управлінні у справах церковних книг в Ганновері, текст німецькою мовою. Фільми містять записи про хрещення, укладання шлюбів та смерті в церковному окрузі Житомир, який на той час охоплював велику частину Волинської губернії (напр. Дубно, Рівне, Бердичів, Корець, Остріг, Радивилів). Деякі записи від 1790 року, однак більша частина починаючи з 1803 року. Записи ранніх років стосуються передусім німців-міщан, наприклад, торгівців, архітекторів, лікарів, солдатів тощо. Приблизно в 1827 року відбулося заселення німецьких селян в колонії Анета (Annette) та Йозефіна (Josephine), пізніше також і в інші села в районі Рожища.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження / Хрещення	1801-1827	Ганновер	Фільм 1949480 Item 1
	1828-1841	Ганновер	Фільм 1949478
	1900, 1902-1910	Житомир	
	1912-1915, 1917	Житомир	
	1936-1943	Ганновер	Фільм 492794 Item 1-3
	1940-1942	Ганновер	SGGEE (копії ⁶ ; з доповненнями до 1920 року)

⁴ В Інтернеті можна знайти список номерів фільмів (який базується на книзі Едлундса) на сторінках Товариства з дослідження німецької генеалогії в Східній Європі та ще один список on-line до церковних книг в Санкт-Петербурзі.

⁵ Žytomyr (укр.) Žitomir (рос.) Żytomierz (пол.)

Шлюби	1942-1944	РАЦС І Берлін	
	1801-1827	Ганновер	Фільм 1949480 Item 1
	1828-1841	Ганновер	Фільм 1949478
	1900-1906	Житомир	
	1908-1909	Житомир	
	1911-1913	Житомир	
	1915-1917	Житомир	
	1942-1943	SGGEE (копії ⁷ ; з доповненнями від 1941 року)	
Смерті	1942-1944	РАЦС І Берлін	
	1801-1827	Ганновер	Фільм 1949480 Item 1
	1828-1841	Ганновер	Фільм 1949478
	1900-1917	Житомир	
Члени церкви	1942-1944	РАЦС І Берлін	
	1876-1930		Фільм 492794 Item 1-3
Церковна книга-Дублікат	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1843-1885	RGIA Санкт-Петербург	див. SGGEE чи ODL
	1892-1917	CGIA Санкт-Петербург	

4.2.3 Церковний округ Рожище⁸ (від 1862 року)

Належав до 1862 року до церковного округу Житомир.

За інформацією дослідників (станом на 2008 рік) церковні книги, які знаходяться у Луцькому архіві, структуровані за роками та поділені на розділи: Рожище, Луцьк та Володимир-Волинський.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження / Хрещення	1844-1859	AGAD Варшава	Фільм 2380033 Item 3-4
	1862-1866, 1875	AGAD Варшава	Фільм 2380033 Item 3-4
	1860-1861 (Реєстр)	AGAD Варшава	Фільм 2380024 Item 1-3
	1862-1870	AGAD Варшава	Фільм 905256
	1862-1889	AGAD Варшава	Фільм 2380017 Item 1-3
	1880-1883	AGAD Варшава	Фільм 2380018
	1884-1886	AGAD Варшава	Фільм 2380019
	1887-1888	AGAD Варшава	Фільм 2380020
	1889-1891	AGAD Варшава	Фільм 2380021
	1892-1895	AGAD Варшава	Фільм 2380022
	1896-1899	AGAD Варшава	Фільм 2380023
	1900 (Реєстр)	AGAD Варшава	Фільм 2380024 Item 1-3
	1900-1939 (Реєстр)	AGAD Варшава	
	1900, 1902-1903	Луцьк	
1906-1907	Луцьк		
Конформації	1862-1870	AGAD Варшава	Фільм 905256
	1862-1886	AGAD Варшава	Фільм 2380025 Item 1-3
	1887-1904	AGAD Варшава	
	1911-1939 (Реєстр)	AGAD Варшава	
Шлюби	1862-1870	AGAD Варшава	Фільм 905256
	1862-1880	AGAD Варшава	Фільм 2380026
	1880-1886	AGAD Варшава	Фільм 2380027

⁶ Ці церковні книги знаходилися у архіві пастора Лемке з Канади. Він був останній лютеранський пастор Житомирського церковного округу. До цього архіву належать в загальному 6 книг з 1940 до 1942 років, з доповненнями до 1920 року: книги 1-2, 4-5. Народження/Хрещення з №. 1-6.987; Книга 3. Народження/Хрещення з №. 1-757; Книга 6. Шлюби 1942-1943 з №. 1-489, 790-800 з доповненнями від 1941 року.

⁷ також там – Спадок Лемке

⁸ Rożyšce (укр.) Rożyšče (рос.) Rożyszczce (пол.)

	1887-1890	AGAD Варшава	Фільм 2380028
	1891-1895	AGAD Варшава	Фільм 2380029
	1896-1905	AGAD Варшава	
	1900, 1902-1903	Луцьк	
	1906-1907	Луцьк	
	1910-1918	AGAD Варшава	
	1928-1934 (Реєстр)	AGAD Варшава	
	1935-1938	AGAD Варшава	
	1939 (Реєстр)	AGAD Варшава	
Призивники	1939	AGAD Варшава	
Смерті	1843, 1847-1858	AGAD Варшава	Фільм 2380033 Item 3-4
	1862-1878	AGAD Варшава	Фільм 2380030
	1875-1889	AGAD Варшава	Фільм 2380017 Item 1-3
	1879-1885	AGAD Варшава	Фільм 2380031
	1886-1889	AGAD Варшава	Фільм 2380032
	1890-1895	AGAD Варшава	Фільм 2380033 Item 1-6
	1896-1905	AGAD Варшава	
	1900, 1902-1903	Луцьк	
	1906-1907	Луцьк	
	1915-1939 (Реєстр)	AGAD Варшава	
Церковна книга-Дублікат	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1852-1885	RGIA Санкт-Петербург	див. SGGEE чи ODL
	1892-1917	CGIA Санкт-Петербург	

4.2.3.1 Канторат Богуславівка / Богуславка (Boguslawowka / Bogusławka)

До 1891 року належав до ад'юнктури Володимир-Волинського.

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення	1871-1888 (до 1893?)	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 2
Смерті	1871-1887 (до 1893?)	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 2
Конформації	1871-1885 (зг. фільму)	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 2

4.2.3.2 Канторат Сітжинек (Sitzynek)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1880-1893	AGAD Варшава	
Смерті	1880-1893	AGAD Варшава	

4.2.4 Церковний округ Гаймталь (Heimtal) (від 1869 року)

До 1869 року належав до Житомирського церковного округу. Гаймталь відомий також під назвою „Парафія Стара буда” ("Parafia Stara Buda").

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, смерті	1900, 1902-1903	Житомир	
	1906-1914	Житомир	
Шлюби	1900, 1902-1903	Житомир	
	1906-1914 (Реєстр)	Житомир	
Церковна книга-Дублікат	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1870-1885	RGIA Санкт-Петербург	див. SGGEE чи ODL
	1892-1917	CGIA Санкт-Петербург	

4.2.5 Церковний округ Тучин (Tutschin) (від 1888 року)

Заснований як постійна ад'юнктура Житомирського церковного округу, а з 1921 до 1939 років знаходився під керівництвом Варшавської Консисторії.

Церковна книга	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення	1849-1872	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 5
	1868-1893	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 2
	1894-1903	AGAD Варшава	
	1900-1915	Рівне (з доповненнями: 1873-1874, від 1880)	
Шлюби	1849-1866	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 5
	1867-1887	AGAD Варшава	
Призовники	1879-1892	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 2
Шлюби	1900, 1902-1904	Рівне	
	1907-1910	Рівне	
	1912-1915	Рівне	
Смерті	1849-1869	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 5
	1870-1903	AGAD Варшава	
	1902-1904	Рівне (з доповненнями: 1888, 1897, 1899-1900)	
	1906-1910	Рівне	
	1912-1915	Рівне	

4.2.5.1 Канторат Старий Берестовець (Alt Berestowiec / Berestowiec Stary)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження / Хрещення	1867, 1869-1888	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 1
	1889-1904	AGAD Варшава	
Шлюби	1888-1903	AGAD Варшава	
Призовники	1873, 1877-1878	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 1
	1880-1882	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 1
Смерті	1870-1888	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 1
	1889-1903	AGAD Варшава	

4.2.5.2 Канторат Амелін (Amelin)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження / Хрещення	1869-1895	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 6
	1896-1903	AGAD Варшава	
Призовники	1873-1881	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 6
	1887-1889	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 6
Смерті	1870-1896	AGAD Варшава	Фільм 2380034 Item 6
	1897-1903	AGAD Варшава	

4.2.5.3 Канторат Антонін (Antonin)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1888-1891	AGAD Варшава	

4.2.5.4 Канторат Коловерт I / Коловерта II (Kolowert I / Kołowerta I)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1889-1905	AGAD Варшава	
Шлюби	1889-1904	AGAD Варшава	
Смерті	1889-1904	AGAD Варшава	

4.2.5.5 Канторат Коловерт II, III / Коловерта II, III (Kolowert II, III / Kołowerta II, III)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1889-1904	AGAD Варшава	
Шлюби	1890-1900	AGAD Варшава	

Смерті	1890-1904	AGAD Варшава
--------	-----------	--------------

4.2.5.6 Канторат Курган (Kurhan)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1875-1904	AGAD Варшава	
Шлюби	1879	AGAD Варшава	
Смерті	1876-1903	AGAD Варшава	

4.2.5.7 Канторат Кургани (Kurhany)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1873-1904	AGAD Варшава	
Смерті	1874-1904	AGAD Варшава	

4.2.5.8 Канторат Руденка (Rudenka)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1868-1893	AGAD Варшава	
Шлюби	1877-1892	AGAD Варшава	
Смерті	1876-1893	AGAD Варшава	

4.2.5.9 Канторат Селянка (Sielanka)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1868-1903	AGAD Варшава	
Шлюби	1867-1898	AGAD Варшава	
Смерті	1866-1903	AGAD Варшава	

4.2.5.10 Канторат Шелесьніца (Szeleśnica)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1889-1904 (1907)	AGAD Варшава	
Шлюби	1890-1899	AGAD Варшава	
Смерті	1889-1904 (1907)	AGAD Варшава	

4.2.5.11 Канторат Велике Поле (Wielkie Pole)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1872-1904	AGAD Варшава	
Шлюби	1884-1903	AGAD Варшава	

4.2.6 Церковний округ Новоград-Волинський (Nowograd-Wolhynsk) (від 1889 року)

Заснований як постійна ад'юнктура Житомирського церковного округу, а до 1869 року належав до Житомира.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1900, 1902-1910	Житомир	
	1912-1916	Житомир	
	1918-1919	Житомир	

4.2.7 Церковний округ Володимир-Волинський (Wladimir-Wolhynsk / Włodzimierz Wołyński) (від 1891 року)

До 1862 року належав до Житомира, 1862-1890 років – до церковного округу Рожище, а з 1891 року став постійною ад'юнктурою церковного округу Рожище і самостійно існував під керівництвом Варшавської консисторії (1921-1939).

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження / Хрещення	1891-1892	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 3
	1893-1895	AGAD Варшава	Фільм 2380035 Item 4
	1891-1896 (Реєстр)	AGAD Варшава	Фільм 2380036 Item 1
	1896-1899	AGAD Варшава	
	1900-1914 (Реєстр)	AGAD Варшава	
	1902, 1915-1922	AGAD Варшава	
	1925-1939 (частково)	AGAD Варшава	
Шлюби	1891-1894 (Реєстр)	AGAD Варшава	Фільм 2380036 Item 2
	1895-1899 (Реєстр)	AGAD Варшава	Фільм 2380037
Смерті	1907, 1915-1936	AGAD Варшава	
	1891-1895 (Реєстр)	AGAD Варшава	Фільм 2380037
	1896-1939 (част./Реєстр)	AGAD Варшава	

4.2.7.1 Канторат Антонувка (Antonówka)

До 1891 року належав до ад'юнктури Володимир-Волинського.

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення	1872-1882	AGAD Варшава	
	1883-1899	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 1
	1900-1904	AGAD Варшава	
Шлюби	1880-1890	AGAD Варшава	
Смерті	1872-1882	AGAD Варшава	
	1883-1897	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 1
	1898-1904	AGAD Варшава	

4.2.7.3 Канторат Елізабетполь (Elizabetpol)

До 1891 року належав до ад'юнктури Володимир-Волинського.

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1882-1897	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 2
	1898-1899	AGAD Варшава	
Смерті	1881-1898	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 2
	1899	AGAD Варшава	

4.2.7.4 Канторат Марієндорф (Mariendorf)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення	1871-1896	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 3
Шлюби/Призовники	1884-1891	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 3
Смерті	1876-1899	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 3

4.2.7.5 Канторат Свойчувка / Свєчевка (Swojczówka / Swiczewka)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення	1871-1896	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 3
Шлюби/Призовники	1884-1891	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 3
Смерті	1876-1899	AGAD Варшава	Фільм 2380038 Item 3

4.2.7.6 Канторат Високе (Wysokie)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
-----------------	--------	------------------	------------

Смерті	1935-1939	AGAD Варшава
--------	-----------	--------------

4.2.8 Церковний округ Емільчин (Emiltschin) (від 1896 року)

Заснований як постійна ад'юнктура церковного округу Гаймталь і до 1869 року належав до Житомира.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1900, 1902-1903 1906-1914	Житомир Житомир	

4.2.9 Церковний округ Луцьк (від 1899 року)

До 1862 року належав до Житомирського церковного округу, 1862-1898 років – до церковного округу Рожище, в 1899 році став самостійною ад'юнктурою церковного округу Рожище та існував самостійно під керівництвом Варшавської консисторії (1921-1939).

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення, Шлюби	1899-1939 (Реєстр)	AGAD Варшава	

4.2.9.1 Канторат Ямки (Jamki)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Смерті	1927-1939	AGAD Варшава	

4.2.9.2 Канторат Лідавка (Lidawka)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1883-1915 (частково)	AGAD Варшава	

4.2.9.3 Канторат Толович (Tołowicz)

Відповідно до відомостей Варшавського державного архіву історичних актів (AGAD) належав до Луцького церковного округу. Але в час написання книг канторату населений пункт належав до Рожиського церковного округу.

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження/Хрещення, Смерті	1875-1889	AGAD Варшава	

4.2.10 Церковний округ Радомишль (Radomysl) (від 1901 року)

Вийшов з Київського церковного округу.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1907-1915	Житомир	

4.2.11 Церковний округ Рівне (Rowno) (від 1902 року)

Належав до 1902 року до постійної ад'юнктури Тучина в Житомирському церковному окрузі, а до 1888 року – до Житомирського церковного округу. Існував самостійно під керівництвом Варшавської консисторії (1921-1939).

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм

Народження	1902-1907	Рівне (з доповненнями до 1882 року)
Шлюби, смерті	1902-1907	Рівне

4.2.11.1 Канторат Михайлувка (Michałowka)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, смерті	1921-1939	AGAD Варшава	

4.2.11.2 Канторат Зофйовка / Софіївка (Zofjowka / Sophiejewka)

Книга канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження / Хрещення	1843-1859	AGAD Варшава	
	1869-1903	AGAD Варшава	
Шлюби	1843-1904	AGAD Варшава	
Смерті	1843-1859	AGAD Варшава	
	1863-1904	AGAD Варшава	

4.2.12 Церковний округ Дубно (Dubno) (від 1936 року)

До 1936 року належав до Рівненського церковного округу, до 1902 року – до Тучинського і до 1888 року – до Житомирського.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження, шлюби, смерті	1926-1927	AGAD Варшава	

4.2.12.1 Канторат Речище (Reczyszczce)

Книги канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Народження	1901-1939	AGAD Варшава	
Смерті	1903-1915	AGAD Варшава	
	1926-1939	AGAD Варшава	

4.2.12.2 Канторат Високе (Wysokie)

Книги канторату	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Смерті	1935-1939	AGAD Варшава	

4.3 Евангелічно-реформаторська церква (Evangelisch-Reformierte Kirche)

Консисторія цієї церкви знаходилася у Вільнюсі. Також документи з Волині повинні знаходитися в Державному архіві. В Литовському державному історичному архіві у Вільнюсі були відзняті записи щодо конформацій на Волині, текст від 1916 року російською та польською мовами. У своїй більшості вони відносяться до Володимир-Волинського округу на Західній Волині.

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Конформації	1884-1932	Вільнюс	Фільм 1924220 Item 3

4.4 Римо-католицька церква

Консисторія цієї церкви знаходилася у Львові. Церковні округи з більшістю численних членів німецьких общин знаходилися на південь від Волині – в Галичині. Під рубрикою "Poland, Wołyń" („Польща, Волинь”) в списку мікрофільмів мормонів перераховано близько 195 населених пунктів. Переважна частина фотокопій походить зі Львівського та Тернопільського архівів, а також з Варшавського державного архіву історичних актів. Тут перераховані копії тільки незначного фрагмента з колишньої Луцької єпархії.

Церковні книги	Випуск	Мікрофільм
Луцьк: Хрещення	1827-1832, 1835, 1837, 1839-1848	Фільм 0904829
Луцьк: Шлюби, смерті	1833-1835, 1837	Фільм 0904829
Луцьк: Хрещення, шлюби, смерті	1849-1858	Фільм 0904830

4.5 Баптистська церква

Ці церковні книги вважаються зниклими безвісти. Один випуск з Тучина вийшов в перекладі на англійську в журналі SGGEE за вересень 2004 року, стор. 12-25 (Дональд Міллер, Герхард Кьоніг „Свідоцтва про народження баптистів з Тучина від 1892 року” – Donald Miller, Gerhard König "1892 Baptist Birth Certificates of Tutschin").

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження
Тучин: Народження/Хрещення 1892		Житомир

4.6 Інші записи

Відповідно до бази даних на familysearch.org в 1964 році в Франкфуртському міському бюро були відзняті такі рукописи:

Церковні книги	Випуск	Місцезнаходження	Мікрофільм
Єван. церква Окорська: Хрещення	1899-1925	Франкфурт/Майн	Фільм 493263
Єван. церква Окорська: Смерті	1899-1921	Франкфурт/Майн	Фільм 493263

У списку населених пунктів Росії від 1906 року вказані села Великий Окорськ і Малий Окорськ та колонії Окорський Ліс, Мала Окорська в волості Торчин Луцького уїзду.

Зміст	Випуск	Мікрофільм
Рожище: Протокол еван.-аугсбурзької церковної ради	1922-1931	Фільм 1768295 Item 1
Рожище: Протокол еван.-аугсбурзької церковної ради	1931-1939	Фільм 1768294 Item 5
Табір військовополонених (смерті) Слець	1945-1947	Фільм 492794 Item 1-3
Табір військовополонених Ковель	1945-1946	Фільм 492794 Item 1-3
Адресна книга Волинської, Подільської, Київської губерній (рос. м.)	бл. 1900	Фільм 2235016
Реєстр дублікатів (див. Едлунд)	до 1885	Фільм 6001716
Архівний путівник Київського державного архіву (рос.м.)	1965	Фільм 1052777
Архівний путівник Житомирського державного архіву (рос.м.)	1961	5 мікрофільмів 6105382
Архівний путівник Рівненського державного архіву (укр.м.)	1970	3 мікрофільми 6105377
Архівний путівник Луцького державного архіву (укр.м.)	1964	3 мікрофільми 6105380

5. ІНШІ ДЖЕРЕЛА

5.1 Статистичні матеріали, вказівники тощо

В Російській імперії щороку випускалися галузеві деталізовані статистичні матеріали. В Національній бібліотеці Росії, що в Санкт-Петербурзі, в Бібліотеці Леніна, а також в Московській історичній бібліотеці знаходяться каталоги, в яких перераховані всі наявні „Довідкові книги” дореволюційної Росії. Серед них є й такі, що відносяться до Волині.⁹ (Російською мовою)

5.2 Пам'ятні книги

Важливим джерелом для генеалогічних досліджень є і „Пам'ятні книги”, які з 30-х років XIX ст. до 1917 року виходили щороку одним загальним виданням для всієї Росії, а також окремими

⁹ джерело: Софія Боденхайм (Sophia Bodenheim), Німеччина, листування з 2002 року

виданнями для губерній, напр. „Пам'ятні книги Волинської губернії“. В них перераховані не тільки всі державні установи, а і всі державні службовці. Один випуск нараховує бл. 500 сторінок та складається з 4 розділів (російською мовою):

- **Адресна книга** (з переліком всіх губернських, районних (уїзних) управлінь та громадських установ зі списком відповідних працівників),
- **Адміністративний довідник** (інформація щодо адміністративного поділу губернії, поштових та телеграфних відділень, шляхів і маршрутів повідомлень в межах губернії, промислових підприємств, торгових установ, лікарень та аптек, установ освіти, музеїв, бібліотек та друкарень, періодичних видань, які друкуються та розповсюджуються на території губернії),
- **Списки населених пунктів**, імена великих землевласників губернії тощо,
- **Статистичний огляд** (статистичні таблиці щодо складу населення, землевласників, сільського господарства, статистичні дані щодо представників у суді, медицині, на фабриках, в народній освіті тощо).

5.3 Адресний календар

З „Адресного календаря Волинської губернії (Житомир)“ є в наявності тільки окремі випуски в Російській національній бібліотеці в Санкт-Петербурзі.¹⁰ (російською мовою)

5.4 Газети

У відділі періодичних видань Російської національної бібліотеки Санкт-Петербурга можна ознайомитися з окремими виданнями та цілими річними підшивками 25 різних газет, які виходили на Волині, більшість з них з 1900 до 1915 роки. Офіційний вісник «Волынские Губернские Ведомости», який виходив з 1838 до 1916 року, є в великій кількості. Крім офіційних відомостей він містив регіональну частину.¹¹ (російською мовою)

6. АДРЕСИ ДЕЯКИХ АРХІВІВ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ ТА СХІДНІЙ ЄВРОПІ

... в яких знаходяться архівні матеріали щодо Волині. Як правило, в кожному архіві є співробітники, які розуміють німецьку чи англійську мови. Все більше архівів розширюють свої послуги та за окрему платню приймають запити на пошук.

За адресою в Інтернеті <http://wiki.wolhynien.net/> під рубрикою „Übersetzungen und Briefvorlagen“ („Переклади та зразки листів“) можна знайти зразки текстів для письмових запитів польською, російською та українською мовами.

6.1 Україна

Існують різні відгуки про результативність запитів, які проходили через Посольство Німеччини в Києві. Такий запит можна здійснити німецькою мовою за адресою:

Посольство Федеративної Республіки Німеччина
вул. Златоустівська 37-39
01901 Київ
Україна
Тел.: +380 (44) 216 67 94 чи 216 95 83
<http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/de/Startseite.html>

При візиті в архів рекомендується скористатися послугами перекладача, який розмовляє українською мовою та орієнтується в архівах.

6.1.1 Київ – Центральний державний історичний архів України

Центральний державний історичний архів України

¹⁰ Також там

¹¹ Також там

вул. Солом'янська, 24
03110 м. Київ –110
Україна
тел/факс: +380 44 275-30-02
mail@cdia.archives.gov.ua чи Olga@archiv.freenet.kiev.ua
<http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ca03>

Цікаві фонди:

Фонд № 442 – дуже цікавий, тому що в ньому знаходяться листування та документація канцелярії генерал-губернатора Київської, Подільської та Волинської провінцій початку 50-х -70-х років XIX століття. Вона містить велику кількість поліцейських звітів і записів про іноземних громадян; включаючи виїзні документи іноземців; списки німецьких колоністів, які хотіли залишити країну; німців, яких було звинувачено в антиурядових діях; волинських німців, які відмовилися від російського громадянства та багато іншого. (див. 11.1 Костюк: ф.442 Канцелярія Київського, Подільського та Волинського генерал-губернатора)

Фонд 707, опис 296, діло 68, част. Н. 152 акти, 1896 рік. Повна облікова інформація щодо колонії німців-баптистів Нова (Nowaja) Житомирського уїзду, Волинь.

Зі всіх лютеранських церков Київської області існує тільки 7 церковних книг. Вони охоплюють 1869 – 1915 роки. Вони дуже детально розписані, і в них вказані як «Дати народження іноземних громадян», так і багатьох колоністів. Їх можна легко читати. Однак фотографувати їх заборонено.¹² (див. 4.2.1)

6.1.2 Житомир – Державний архів Житомирської області

Житомир до 1917 року був столицею Волинської губернії. В цьому обласному архіві зберігаються архівні матеріали колишньої Волині, а саме справи губернської адміністрації та місцевих органів влади. Більшість наявних особистих документів німців можна знайти за іменною картотекою.

Державний архів Житомирської області
вулиця Охрімова Гора, 2/20
10014 м. Житомир
Україна
Tel. / Fax: +380 80412 42-60-61
arhiv_zt@ukrpost.ua

Відповідно до звіту про поїздку з 2008 року перед тим як видати архівні матеріали відвідувачам потрібно це погодити з директором архіву. В читальному залі не дозволяється користуватися електронними пристроями. Над кожним читальним столом знаходиться відеокамера.

В Фонді № 67 покажчику № 8 Державного архіву в Житомирі вказано 66 лютеранських церковних книг 1900 – 1917 років. Записи зроблені кирилицею. Співробітники архіву зробили для цих книг власний покажчик. Інших церковних книг немає.

Для Гаймталю (Heimthal), Емільчину (Emiltschin) та Новограда-Волинського (Nowograd Wolynsk) перераховані всі записи дат народжень, одружень та смертей вищевказаних років, для Радомишля (Radomischl) – тільки записи дат народжень. Для Житомира відсутні записи про одруження за роки: 1907, 1910 та 1914. Записи про одруження мають тільки імена молодят, при цьому записи про смерті є повними.¹³ (див. 4.2.2; 4.2.4; 4.2.6; 4.2.8)

В фондах №№16-19 можна знайти документацію різних судів Волинської губернії:

- Фонд № 18 Волинська палата народного суду
- Фонд № 24 Житомирський окружний суд

¹² Джерело: Денніс Ціттеркопф (Dennis Zitterkopf), член AHSGR, USA, листування від 1997 року

¹³ Джерело: Ховард Крушель (Howard Krushel), член SGEE, Canada, листування від 2002 року

- Фонд № 115 Управління селянських справ Волинської губернії (Волинське губернське в селянських справах присутствіє)

Під назвою «Матеріали генеалогічного змісту» співробітники архіву перераховують всього 4 307 документів. (Інші фонди див. 11.1 – Praxenthaler)

В читальному залі архіву знаходяться:

Для точнішої орієнтації на місцевості можна взяти книгу «Адміністративно-територіальний устрій Житомирщини 1795-2006 роки; Житомир 2007» українською мовою.

- **Пам'ятні книги Волинської губернії** за 1886, 1889, 1891, 1893, 1895-1899, 1901-1904, 1906, 1909, 1913-1915, 1917 роки. (див. 5.2)
- **Памятні книги народних шкіл** Волинської губернії за 1909-1910, 1912-1915 роки. В них крім загальноосвітніх шкіл перераховані також навчально-професійні училища.

Біля задньої стіни читального залу знаходиться картотека. Там є картотека населених пунктів, в якій перераховані матеріали щодо населених пунктів всієї Волинської губернії, з вказівкою їх попередніх назв. До перерахованої земельної документації існує також іменна картотека, впорядкована за алфавітом. Там також є списки конфіскованих земель в 1916 році.

Щодо документів з **партійного, міліцейського архівів чи архіву спецслужб** Житомира можна запитати співробітників читального залу. На протязі 2-3 годин Вам повідомлять чи така документація існує. Дані документи можуть бути виданими для ознайомленні тільки у випадку якщо ім'я, по-батькові, дата та місце народження особи, яку Ви шукаєте, повністю співпадає з вказаними Вами даними. Згідно інформації, отриманої в 2008 році в архіві, заяви на копіювання інформації задовольняються тільки після офіційного запиту з Посольства Німеччини в Україні.

6.1.3 Луцьк – Державний історичний архів Волинської області

Державний історичний архів Волинської області
вул. Ветеранів, 21
43024 м. Луцьк
Україна
Tel.: +380 3322 5-79-82
Fax: +380 3322 5-75-33
info@davo.voladm.gov.ua

В рубриці «Церковні книги» архівного покажчика нараховується всього 5 746 документів. Більшість з них – документація римо-католицької церкви:

- Фонд № 22 Луцький римо-католицький деканат
- Фонд № 193 Володимир-Волинський деканат
- Фонд № 195 Ковельський деканат
- Фонд № 297 Луцько-Ковельський деканат

Інші конфесії:

- Фонд № 96 Єврейська гміна
- Фонд № 382 *Луцька уніатська генеральна консисторія*

Орендна плата за землю вказана в Волоських касових книгах. Процес купівлі земельних ділянок відбувався через установи в Луцьку або Житомирі.

- Фонд № 34 Волинська фінансова палата
- Фонд № 49 Луцький окружний суд
- Фонд № 46 Волинське воєводське управління Міністерства внутрішніх справ

6.1.4 Рівне – Державний архів Рівненської області

В цьому архіві знаходяться матеріали громадянського стану виключно з теперішньої Рівненської області.

Державний архів Рівненської області
вул. С. Бандери, 26а
33014 м. Рівне
Україна
Tel: +380 362 23-42-61
dar@icc.rv.ua чи dar@uar.net

На додаток до малознайомих фондів церковних книг потрібно переглянути наявну іменну картотеку. Рекомендується перед візитом до Рівненського архіву виписати собі точні назви населених пунктів народження та проживання та їх адміністративне підпорядкування, яке існувало між двома світовими війнами.

Можливі зміни назв населених пунктів, їх об'єднання чи зникнення можна прочитати в книзі «Ровенська Область, Адміністративно-територіальний поділ; 5.вид., Львів 1971».

За наявності повіту і гміни тут можна знайти:

- **Список виданих свідоцтв** в гміні за 1925-1939 роки
- **Іменна картотека до списків прописки** за гмінами з 1925-1939 років (напр. гміна Березне, Костопільського повіту в фонді № 161, опис 3, справа 1); якщо Ви знайдете в цьому списку ім'я, яке шукаєте, Ви можете запитати щодо існування списків прописки населеного пункту.
- **Список прописки населеного пункту за 1925-1939 роки** (не повністю); Наприклад: Колонія Яблонне, гміна Березне, Костопільський повіт в фонді № 161, опис 3, справа 13
Колонія Замостище, гміна Березне, Костопільський повіт в фонді № 161, опис 3, справа 15

Щодо оренди та власності земельних ділянок можуть бути цікавими такі фонди:

- Окружні суди: Фонд № 22 Остріг, фонд № 370 Дубно, Фонд № 384 Рівне, Фонд № 395 Корець
- Окружні фінансові управління: Фонд № 27 Рівне, Фонд № 28 Остріг
- Земельні суди: Фонд № 563 Дубно

6.2 Польща

Листи до польських архівів можна писати німецькою мовою, однак відповідь надходитиме польською. Запити в відділі реєстрації актів цивільного стану потрібно постійно здійснюватися польською мовою. Рекомендовано просити завірену копію оригіналу документу, в іншому випадку це буде просто перепис свідоцтва польською мовою.

6.2.1. Дирекція Державного архіву (NDAP), місцезнаходження Варшава

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
ul. Rakowiecka 2D
00-950 Warszawa Тел.: +48 22 565-46-00 (Центральний)
POLSKA
ndap@archiwa.gov.pl
<http://www.archiwa.gov.pl>

6.2.2. Головний державний архів історичної документації в Варшаві (AGAD)

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
ul. Długa 7
00-263 Warszawa Тел.: +48 22 831 54 91
POLSKA Факс: +48 22 831 16 08
sekretariat@agad.gov.pl
<http://www.agad.archiwa.gov.pl>

В Інтернет-базі даних польських архівів (див. 7.4) вказані фонди церковних книг Західної Волині в польських архівах. Тут мова йде про книги римо-католицьких, греко-католицьких та греко-православних церков та євангелічно-аугсбурзької церкви. В 2003 році багато цих книг були відзняті мормонами. (див. 4.1.6).

6.2.3 Архів Забужанського (Zabuzanski-Archiv)

Urząd Stanu Cywilnego Warszawa-Śródmieście
Archiwum Akt "Zabużańskich"
skr. poczt. P-18
ul. Jezuicka 1/3
00-950 Warszawa-Śródmieście
POLSKA

Тел.: +48 22 831 71 81

Архів Забужанського в Варшаві містить церковні та канторатські книги Галиччини та Західної Волині 1905 -1939 років. Раніші книги були передані в Головний державний архів історичної документації. Цей архів підпорядковується Головному державному архіву історичної документації, і його також можна контактувати через останній поштою чи електронною поштою. (див. 6.2.2)

6.2.4 Архів відділу реєстрації актів цивільного стану Варшави Urząd Stanu Cywilnego m. st. Warszawy - Archiwum

ul. Smyczkowa 14
02-678 Warszawa
POLSKA
usc@warszawa.um.gov.pl

Тел.: +48 22 852-10-56
Факс: +48 22 852-10-59

6.2.5 Інформація про інші польські архіви

Німецькі емігранти приїздили на Волинь зазвичай через проміжну станцію у Польщі. Існують різні інвентаризаційні описи особистих історичних документів в Польщі:

- «Метричні книги та книги реєстрації актів цивільного стану в державних архівах Польщі». Уклала Анна Лашук, Варшава, 1998. („Księgi metrykalne i stanu cywilnego w archiwach państwowych w Polsce“. oprac. Anna Laszuk, Warszawa 1998; wyd. 2, 2000.)
- Томаш Бжужка «Німецькі книги цивільного стану німців в Польщі 1898 – 1945 роки» (Tomasz Brzózka: „Niemieckie księgi stanu cywilnego w Polsce 1898 – 1945“). Видано Спілкою працівників РАГСів Республіки Польща. 500 сторінок. Видавництво Стандесамтвезен ГмБХ, Франкфут на Майні, 2000. ISBN 3-8019-5674-1. Потрібно брати до уваги, що реєстри відділу реєстрації актів цивільного стану, старіші за 100 років, здаються до відповідного державного архіву і більше не знаходяться в Відділах реєстрацій актів цивільного стану.
- «Державні архіви Польщі» („Archiwa państwowe w Polsce“, Informator Adresowy. Warszawa 1998). Всі адреси архівів в Польщі та багатьох архівів за кордоном. Станом на 1998 рік. Адреса в Інтернеті <http://www.archiwa.gov.pl>
- База даних в Інтернеті з функцією пошуку багатьох польських фондів: <http://baza.archiwa.gov.pl/sezam/sezam.php?l=en> (див. 7.4)

6.3 Росія

6.3.1 Архіви

Перегляд за адресою в Інтернеті: http://wiki-de.genealogy.net/Russland_Archive

6.3.1.1 Російський державний історичний архів (РГІА) в Санкт-Петербурзі

В Санкт-Петербурзі, адміністративній столиці Російської імперії, існує велика кількість архівів. В фондах дореволюційних зібрань документів Російського державного історичного архіву знаходяться різноманітні матеріали, які стосуються подій в Волинській губернії та окремих осіб, між іншими німецьких колоністів та менонітів.

Российский Государственный Исторический Архив (РГИА)
Заневский проспект, 36
195112 Санкт-Петербург
РОССИЯ
rgia@NP7758.spb.edu
тел.: +7 812 438-55-20
факс: +7 812 438-55-94

чи Elena_Kniaseva@mail.ru відповідальна за напрямок «Волинь» в архіві (можна звертатися російською та німецькою мовами)
<http://www.rusarchives.ru/federal/rgia/index.shtml>

6.3.1.2 Центральний державний історичний архів Санкт-Петербургу (ЦГИА СПб)

Цей архів належить до регіональних архівів міста Санкт-Петербургу. В цьому архіві знаходяться між іншими новіші копії церковних книг колишньої лютеранської консисторії.

Центральный государственный исторический архив Санкт-Петербурга (ЦГИА СПб)
ул. Псковская, 18
190121 Санкт-Петербург
РОССИЯ
mcgia@mail.lank.net
<http://www.rusarchives.ru/state/cgiaspb/index.shtml>
тел.: +7 812 495-29-61
факс: +7 812 495-29-61

6.3.1.3 Російський державний військово-історичний архів (РГВИА) в Москві

Величезний архів дореволюційних фондів. Там можна замовити пошук службових документів. При цьому потрібно вказати якомога точніші особисті дані: ім'я, по-батькові, дату народження, проживання в Волинській губернії (часто чоловіки з одного регіону потрапляли в один полк), період служби, військове звання. Чим вище було військове звання, тим більше шансів, що можна знайти якусь інформацію. Як завжди, потрібно наперед з'ясувати питання щодо оплати послуг.

Российский Государственный Военно-Исторический Архив (РГВИА)
2-я Бауманская ул., д. 3
107005 Москва
РОССИЯ
rgviarchives@mtu-net.ru чи neil@aport2000.ru
<http://www.rusarchives.ru/federal/rgvia/>
Тел.: +7 095 261-20-70
Факс: +7 095 267-18-66

6.3.1.4 Російський державний військовий архів (РГВА) в Москві

В цьому архіві зберігаються документи новітньої військової історії Росії. Військові установи (1917-2001): 32 717 фондів з 3 491 494 архівними одиницями; особовими справами (1877-2001): 88 фондів з 8 816 архівними одиницями. Для тих хто займається генеалогією ці архівні матеріали цінні тільки в тому випадку, якщо Ви можете пред'явити однозначне підтвердження приналежності до російської армії з конкретною вказівкою військової частини (назва, період та розташування) своїх предків. Тут Ви не знайдете документації, що підтверджує військову приналежність осіб, із нижчими військовими званнями.

Российский государственный военный архив (РГВА)
ул. Адмирала Макарова, 29
125212 Москва
РОССИЯ
mrgvarchive@mtu-net.ru
<http://www.rusarchives.ru/federal/rgva/index.shtml>
Tel.: +7 095 159-80-91
Fax: +7 095 159-85-04

Вказівка: Архівні запити можна відправляти електронною поштою німецькою мовою. Відповідь приходиться російською (напр., прикріпленим файлом в форматі PDF).

6.3.1.5 Особливий архів (в РГВА) в Москві

Цей особливий архів в кінці 90-х років був приєднаний до Російського державного військового архіву та був закритий для громадськості. Окремі архівні матеріали були передані тогочасним радянським урядом до НДР. З 1990 року сам архів доступний тільки для дослідників.

Российский государственный военный архив (РГВА)
Хранилище быв. ЦХИДК
ул. Выборгская, 3, корп.1
125212 Москва
Tel.: +7 095 150-52-75 (Секретаріат)

РОССИЯ

mrgevarchive@mtu-net.ru

Великі частини архівних фондів потребують ще наукового опрацювання. З огляду на велику кількість архівних матеріалів німецького, австрійського та французького походження, особливий архів для зарубіжних істориків дуже привабливий.

На німецькій Інтернет-сторінці Себастьяна Панвітца (Sebastian Panwitz) в рубриці «Особливий архів» надруковано поверхневий огляд фондів цього архіву. Див: <http://www.sonderarchiv.de/index.html>

Крім опису подорожей, адрес та контактних осіб в Москві також цікавими є нижче перераховані архівні матеріали. Тут окремі ідеї для досліджень, наприклад, з фонду № 720 Міністерства внутрішніх справ імперії:

- Прийняття громадянства німецьких переселенців (50 томів, 1940-1945); тут знаходиться друга частина матеріалів Центрального управління імміграції, які вважалися зниклими безвісти. (див. 1.2)
- Прийняття громадянства іноземцями (11 томів, 1933-1945)
- Повідомлення відділів реєстрації актів цивільного стану про укладання шлюбів з вбитими та пропавши ми безвісти (930 томів, 1940-1945)
- Зміна прізвищ (156 томів, 1897-1945)

6.3.2 Бібліотеки

Перегляд за адресою в Інтернеті: http://wiki-de.genealogy.net/Russland_Bibliotheken

6.3.2.1 Російська національна бібліотека (РНБ) в Санкт-Петербурзі

Російська національна бібліотека в Санкт-Петербурзі належить до найбільших та найстаріших бібліотек Росії. Загалом вона складається з 6 корпусів, які знаходяться за різними адресами та в яких працюють різні контактні особи. При відправленні запиту потрібно наперед переглянути список контактів РНБ, за якою адресою чи номером телефону, факсу, знаходиться потрібна Вам інформація.

Российская национальная библиотека
Федеральное государственное учреждение
ул. Садовая, д. 18
191069, Санкт-Петербург, РОССИЯ
office@nlr.ru
<http://www.nlr.ru/>

Для міжрегіональних дослідників генеалогії та істориків цінними є матеріали пам'ятних книг губерній та областей Російської імперії (Памятные книжки губерний и областей Российской империи). В 2007 році РНБ започаткувала проект, метою якого є доповнення та оцифрування своїх фондів та виставлення їх в Інтернеті для вільного доступу. Серед 2 267 книг з 89 губерній та областей Російської імперії такі періоди, стосуються Волинської імперії: 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1909, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1917.¹⁴

7. БАЗИ ДАНИХ

7.1 База даних копій церковних книг з Санкт-Петербургу

На Інтернет-сторінках Товариства німецької генеалогії в Східній Європі можна знайти список номерів фільмів про Волинь за адресою http://sggee.org/deutsch/church_parishes_ger/LutheransInVolhynia_ger.html.

¹⁴ Джерело: Софія Боденхайм (Sophia Bodenheim), історик, Німеччина, листування від 2002 року

Команда добровольців перенесла дані церковних книг в електронну базу даних, що значно полегшує пошук за вказаним прізвищем.

Заголовки щодо трьох церковних округів Волині: Рожища, Житомира та Гаймталія, можна знайти за адресою <http://www.odessa3.org/collections/stpete/volhynia/> в електронній бібліотеці «Одесса». В даній базі даних можна легко користуватися пошуком на <http://www.odessa3.org/search.html> (Data Category: встановити на архіви Санкт-Петербургу). Потрібно брати до уваги, що ця база даних має деякі помилки та неточності. Після кожного запису є примітка, де та на якому мікрофільмі можна знайти цей запис. Ця база даних використовується тільки як помічник при пошуку, і рекомендується також переглянути мікрофільм, де інколи є ще інші відомості, наприклад, імена хрещених батьків для дітей.

7.2 Облікові списки доктора Хопфа про німецьких емігрантів із Польщі в Росію в період між 1813 та 1866 роками (Dr. Hopf's Inventory of German Emigrants from Poland to Russia – between 1813 and 1866)

Опубліковані електронною бібліотекою «Одесса»: <http://www.odessa3.org/index.html> та <http://www.odessa3.org/collections/ships/link/hopf2.txt>

7.3 Архів професора Амбургера (Amburger-Archiv)

Банк даних осіб, які емігрували в дореволюційну Росію. Чисельний особовий архів професора Еріка Амбургера нараховує відомості про понад 100 000 іноземців в Російській імперії до 1917 року. Архів Амбургера знаходиться в Інституті Східної Європи в Мюнхені, сюди можна подавати як письмовий запит, так і електронний, через Інтернет.

Інститут Східної Європи

Osteuropa-Institut

Landshuter Straße 4

93047 Regensburg

Tel. (941) 943 54 14

Beyer-Thoma@osteuropa-institut.de (Доктор Герман Бейер-Тома (Dr. Hermann Beyer-Thoma))

<http://www.osteuropa-institut.de/index.php?id=263>

База даних: <http://www.vifaost.de/fachdatenbanken/amburger-datenbank/de/>

7.4 База даних «Праджяд» («PRADZIAD»)

Тут можна здійснювати пошук в фондах польських архівів. База даних містить інформацію про церковні книги та цивільний реєстр, які знаходяться в державних архівах, в архіві Познанської єпархії, та в архіві єпархії в Дрохичині, про єврейські та римо-католицькі реєстри, які знаходяться в відділі реєстрації актів цивільного стану в Варшаві та про матеріали особистого громадянського стану в так званому «Забужанському» архіві (матеріали з регіону, який знаходиться за рікою Буг). База даних не містить жодних імен чи інформації щодо конкретних осіб.

- «Сезам» («SEZAM») – Дослідження архівних фондів
<http://baza.archiwa.gov.pl/sezam/sezam.php?l=en>
- «Праджяд» («PRADZIAD») – Дослідження церковних книг та реєстру актів цивільного стану
<http://baza.archiwa.gov.pl/sezam/pradziad.php?l=en>
- «Іза» («IZA») – Спеціальний майновий опис, дослідження осіб, населених пунктів, маєтків, дворів тощо. На даний момент знаходиться ще в розробці, вже містить матеріали з Померанії, Західної, Східної та Південної Пруссії, а також Позена.
<http://baza.archiwa.gov.pl/sezam/iza.php?l=en>

7.5 База даних фондів єврейської документації в Східній Європі

Веб-сайт фундації «Routes to Roots»: <http://www.rtfoundation.org>

8. ДОСЛІДНИЦЬКІ КОНТАКТИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

В Інтернеті є цілий ряд можливостей налагодити контакт з іншими дослідниками. Інформацію щодо цього, а також посилання можна знайти на <http://wolhynien.de>. Нажаль більшість цих можливостей представлена тільки англійською мовою.

8.1 Списки розсилок

Принцип: підписаний абонент розсилки може писати повідомлення на електронну пошту, вони автоматично будуть переадресовані іншим членам розсилки. Кожен абонент отримує повідомлення всіх інших членів розсилки.

- Ger-Poland-Volhynia – сервер Товариства німецької генеалогії в Східній Європі (SGGEE) (можливі запити німецькою мовою)
- GR-Genealogy und GR – Сервер ListServ
- Harbiners-Liste, Volhynian-Mennonites, German Russian, Ger-Rus-Arg – сервер RootsWeb

8.2 Бази даних дослідників

Тут дослідники залишають всі імена та назви населених пунктів за якими ведеться пошук, з надією, коли-небудь знайти інших дослідників, які цікавляться тими ж об'єктами.

- Контакти дослідників Волині на <http://wolhynien.de>
- Контакти дослідників Центральної Польщі та Волині в Товаристві німецької генеалогії в Східній Європі (тільки для членів Товариства; див. 3.6)
- Контакти дослідників членів Дослідних центрів Робочого союзу східнонімецьких дослідників сімей: https://db.genealogy.net/vereine/daten_form.php (див. 3.5)

8.3 Дискусійні форуми

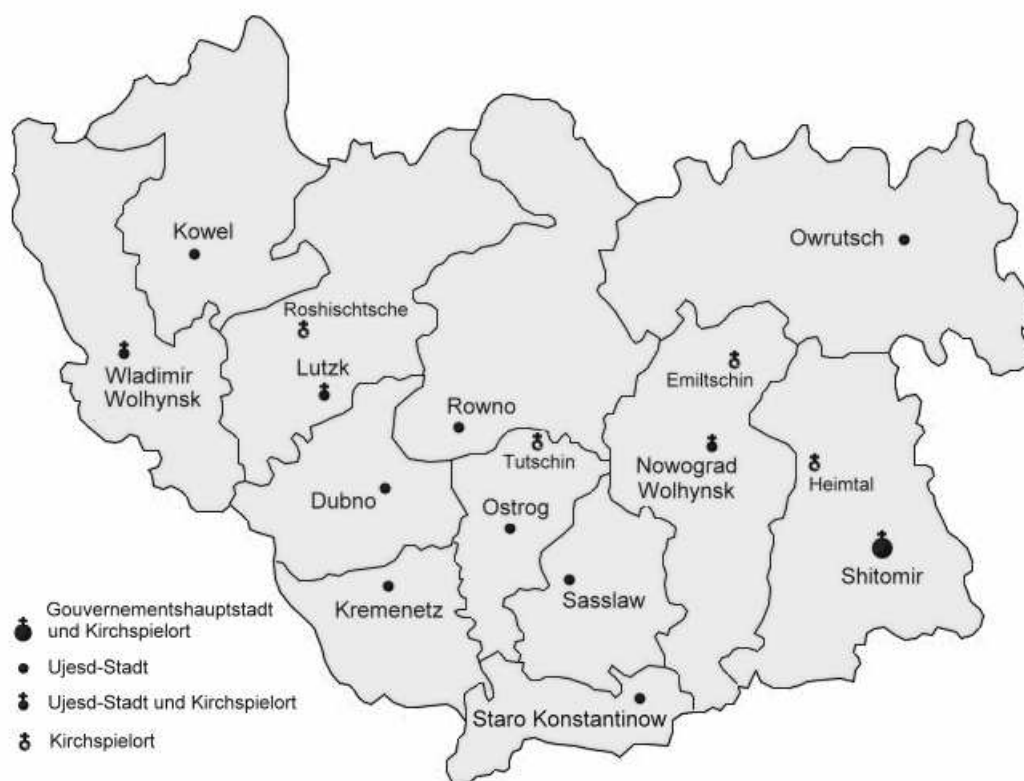
За принципом так званих «чорних дощок» тут кожен може залишити своє повідомлення про пошук, свої запитання, чи відповідати на запитання інших дослідників. Всі повідомлення архівуються і можуть бути знайденими іншими дослідниками через роки.

- Форум на <http://forum.wolhynien.net> (німецькою мовою)
- Дискусійний форум Товариства німецької генеалогії в Східній Європі
- RootsWeb – Дискусійний форум (сфера досліджень: Волинська, Житомирська та Рівненська області)
- Український генеалогічний форум

9. КАРТОГРАФІЧНИЙ МАТЕРІАЛ¹⁵

Оглядова карта Волинської губернії з межами уїздів та лютеранськими церковними округами (1900 рік):

¹⁵ В 9.1 – 9.3 можна знайти окремі оглядові карти населених пунктів Волині та сусідніх регіонів. Хто шукає інші карти, повинен замовити відповідний витяг з оглядової карти.

Переклад до карти: Gouvernementshauptstadt und Kirchspielort – столиця губернії та центр церковного округу; Ujesd-Stadt – центр уїзду; Ujesd-Stadt und Kirchenspielort – центри уїзду та церковного округу; Kirchenspielort – центр церковного округу.

9.1 Оглядова карта Центральної Європи, з 1893 року, масштаб 1:300 000

Карти частково кольорові, різної якості, розміри бл. 60 x 49 см, на одну карту потрібно два листи формату А3 або один лист формату А2.

Назва карти складається з вертикалі, горизонталі та назви листа (напр: Т 52 Ковель, U 51 Острів).

	S	T	U	V	W
52	Люблін (1900)	Ковель (1897)	Домбровіца (1897)	Овруч (1929)	Чернігів (1915)
51	Томашув (1910)	Луцьк (1912)	Острів (1897)	Житомир (1929)	
50	Львів (1914)	Тернопіль (1914)	Проскурів (1914)	Бердичів (1918)	

Готовність: понад 280 окремих карт знаходяться в Гьоттінгені (Göttingen) (див. 1.3.2), інші – в Берліні (див. 1.3.3) та Марбурзі (Marburg) (див. 3.4)

9.2 Головна карта Центральної Європи, 1887-1915 роки, масштаб 1:200 000

Видано Віденським військово-географічним інститутом Австро-Угорської імперії. В наступні роки після 1915 року частково доповнена. 265 листів, кольорова, розмір бл. 38 x 62 см. для копії одного листа потрібно два листи формату А3 або 1 лист формату А2.

Назва карти складається з вертикалі, горизонталі та назви листа (напр.: 4451 Рівне, 4450 Острів).

	41	42	43	44	45	46	47	48
53	Бялисток	Волковіск	Слонім	Несвез	Слуцьк	Глуськ	Бобруйськ	Рогачів
52	Брест-Литовськ	Кобрин	Дрогичин	Пінськ	Турів	Петриково	Мозир	Речиця

	41	42	43	44	45	46	47	48
51	Замощ	Ковель	Луцьк	Рівне	Рокитне	Овруч	Хабноє	Чорнобиль
50	Самбір	Львів	Броди	Остріг	Старо-Костянтинів	Житомир	Сквира	Київ
49	Турка	Станіслав	Коломия	Гусятин	Проскурів	Вінниця	Брацлав	Умань

Готовність: повне картографічне видання в Берліні (див. 1.3.3)

9.3 Карта західної Росії, станом на 1915 рік, масштаб 1:100.000

Чорно-білі карти, розміром 37 x 35 см, для копії однієї карти потрібно 1-2 листи формату А3. Назва карти складається з вертикалі, горизонталі та назви листа (напр.: Р 37 Ковель, S 39 Рівне).

	О	Р	Q	R	S	T	U
36	Головно	Визва	Троянівка	Лесхневка	Володимирець	Сарни	Томашгород
37	Любомль	Ковель	Мельниця	Колки	Степань	Березне	Кісориче
38	Володимир-Волинський	Киселин	Рожище	Ківерці	Деражне	Березне	Людвіполь
39	Крилів	Горохів	Луцьк	Олика	Рівне	Тучин	Корець
40	Жеплін	Дружкопіль	Берестечко	Дубно	Мізоч	Остріг	Славута
41			Радивилів	Кременець			

Готовність: понад 300 окремих карт (крім Т і U) знаходяться в Гьоттінгені (Göttingen) (див. 1.3.2), інші карти – в Берліні (див. 1.3.3) і Марбурзі (див. 3.4)

9.4 Карта Західної Волині, станом на 1875 рік, масштаб 1:75 000

Витяг зі «Спеціальної карти Австро-Угорської монархії, Боснії і Герцоговини», що з'явилася у світ у видавництві «Commissions-Verlag» австро-угорського військово-географічного інституту R.LECHNER, австро-угорська палацова та університетська книгарня, Відень. Окремі листи в різні роки оновлювалися, схоже до наступного кольорового картографічного видання в масштабі 1:200 000 (див. 9.2). Картографічне видання було розширене 1910 року, що таким чином змінило порядок сторінок. Новий розширений випуск отримав для колонок і рядків двозначні числа. (напр. зона 3, колонка ХХХІІ Луцьк = нове значення 3774). Ці перероблені листи востаннє з'явилися в 1918 році, їх видав Відділ військових карт Австро-Угорщини, вони містили помітки на полях та список повністю чи частково зруйнованих населених пунктів під час Першої світової війни. – Карти чорно-білі, розмір бл. 49 x 39 см, відповідають одному перевернутому листу формату А2.

Огляд картографічного видання щодо Волині

Зона	XXX	XXXI	XXXII	XXXIII	XXXIV	XXXV
A	Любохіни 3472	Визва 3473	Троянівка 3474	Лешневка 3475	Володимирець 3476	Сарни 3477
1	Любомль 3572	Ковель 3573	Мельниця 3574	Колки 3575	Степань 3576	Зносичі 3577
2	Володимир-Волинський 3672	Оздзютічі 3673	Рожище 3674	Зуравичі 3675	Деражне 3676	Костопіль 3677
3	Варез 3772	Стенятин 3773	Луцьк 3774	Олика, Млинів 3775	Рівне 3776	Тучин 3777
4	Белз, Сокаль 3872	Радехів 3873	Берестечко 3874	Дубно 3875	Мізоч 3876	Остріг 3877

umsiedlermuseum@wolhynien.de
<http://umsiedlermuseum.wolhynien.de>

10.2 Музей в Рівному

Волинська колекція барона Теодора (Федора) Штенгеля в Городку.

11. ЛІТЕРАТУРА (Вибране)

У порівнянні з іншими колишніми німецькими поселеннями про Волинь та історію Волинських німців існує не так багато літератури. Багато з цих книг вже немає в продажу, але їх можна знайти в бібліотеках. Регіональні міські бібліотеки зазвичай входять до Союзу в мережі Інтернет, як наприклад www.gbv.de. Один з найчисельніших віртуальних пошуковиків існує при бібліотеці Університету Карлсрує. Тут нараховується 28 каталогів в Німеччині, Австрії та Швейцарії та 27 інших каталогів зі всього світу (див: www.ubka.uni-karlsruhe.de/kvk.html). Антикварні книги можна придбати через Інтернет на сайті www.zvab.com чи www.eurobuch.com.

11.1 Книги спеціально про Волинь

- ARNDT, Nikolaus: Die Deutschen in Wolhynien: ein kulturhistorischer Überblick. Würzburg: Kraft, 1994. ISBN 3-8083-2016-8 (erhältlich bei: Historischer Verein Wolhynien e.V.)
- ARNDT, Nikolaus: Die Shitomirer Arndts. Eine Familienchronik auf dem Hintergrund der 150jährigen Geschichte der westlichen Ukraine. Würzburg: Holzner, 1970
- BETKER, Erhard Betker: Matschulek/Moczulki. Chronik einer Kolonie in Wolhynien. 51 Seiten und Anhang A4. Bestellungen beim Autor: E. Betker, Eulenring 32, 31224 Peine
- BÜTOW, Eduard: Bug-Holländer in Wolhynien. Spuren und Geschichte. Verlag "Wolin", Shitomir / Ukraine, 2002. ISBN 966-690-006-8. Email: eduard.buetow@freenet.de
BÜTOW, Eduard: Wolhynien und Bug-Holländer - Geschichte und neue Spuren. Selbstverlag, 2007. 365 Seiten. Dazu ein A4-Beiheft "Karten, Dokumente, Bilder". Bestellung beim Autor.
- CAMMANN, Alfred: Heimat Wolhynien. Teil 1. 472 S., 3 Karten, 4 Abb. und 63 Fotos. Marburg: Elwert, 1985. ISBN 3-7708-0815-0
CAMMANN, Alfred: Heimat Wolhynien. Teil 2. 485 S., 5 Abb. und 65 Fotos. Marburg: Elwert, 1988. ISBN 3-7708-0898-3
- HISTORISCHER VEREIN WOLHYNIEN e.V.: Wolhynische Hefte 1 – 14
- KARASEK-STRZYGOWSKI, Herta: Wolhynisches Tagebuch. (Kolonie Blumenthal). 155 S. mit 20 ganzseitigen Bildern, 1 Karte. Marburg : N. G. Elwert, 1979
- KNEIFEL, Eduard: Die evangelisch-augsburgischen Gemeinden in Polen 1555-1939, Eine Parochialgeschichte in Einzeldarstellungen, Selbstverlag, Vierkirchen 1971
KNEIFEL, Eduard: Geschichte der Evangelisch-Augsburgischen Kirche in Polen, Selbstverlag, Niedermarschacht 1962
KNEIFEL, Eduard: Die Pastoren der Evangelisch-Augsburgischen Kirche in Polen, Ein biographisches Pfarrerbuch mit einem Anhang, Selbstverlag, Eging 1965
- KNJASEWA, E.E.: Die Lutherischen Kirchen und Kirchspiele in der Ukraine, in Russisch: Лютеранские Церкви и Приходы на Украине, Исторический справочник, Часть II, RGIA in St. Petersburg 2003, ISBN 5-89319-064-5
- KOSTIUK, Dr. Mychajlo: Die deutschen Kolonien in Wolhynien - 2006; Dissertation, Übersetzung aus dem Ukrainischen. (erhältlich bei: Historischer Verein Wolhynien e.V.)
- KOTZIAN, Ortfried: Die Umsiedler, Die Deutschen aus West-Wolhynien, Galizien, der Bukowina, Bessarabien, der Dobruscha und in der Karpathenukraine, Studienbuchreihe der Stiftung Ostdeutscher Kulturrat, Band 11, München 2005, ISBN 3-7844-2860-6
- KRÜGER, Alfred: Die Flüchtlinge von Wolhynien: der Leidensweg russlanddeutscher Siedler 1915-1918. Plauen i.V.: Wolff, 1937

- KREMRING, Leonhard: Verlorene Heimat Wolhynien. Erinnerungen und Erlebnisse eines Ostwolhyniers. 224 S., 17 Abb. und 3 Karten. Shitomir: Verlag Wolhynien, 2000. (erhältlich bei: Historischer Verein Wolhynien e.V.)
- KUHN, Walter: Dreizehn Gemeindeberichte des wolhynien-deutschen Kirchspiels Roschischtsche, 1878 - 1902. Sonderdruck, 50 S., Verlag Historische Gesellschaft im Wartheland. Posen, 1940.
- KUPSCH, Eduard: "Geschichte der Baptisten in Polen 1852-1932", Selbstverlag, Zduńska Wola 1932, gedruckt von "Kompas", Łódź, Gdańska 130
- LANDSMANNSCHAFT DER DEUTSCHEN AUS RUSSLAND e.V.: Heimatbücher Beiträge über Wolhynien sind u.a. zu finden in den Ausgaben: 1956, 1959, 1962, 2000 Landsmannschaft der Deutschen aus Russland e.V., Raitelsbergstr. 49, 70188 Stuttgart
- MILLER, Donald N.: In the Midst of Wolves. A history of German Baptists in Volhynia from 1863 to 1943. Juli 2000, Softcover, 328 Seiten. ISBN 0-9700542-0-3 (zu beziehen beim Autor: E-Mail dnmiller@whiz.to, Postanschrift: 12814 NW Bishop Road, Hillsboro, OR 97124)
- PRAXENTHALER, Benedikt: Aktenbestände über die Wolhyniendeutschen im Gebietsarchiv Zhytomyr. Osteuropainstitut München, 1990. (erhältlich bei: Historischer Verein Wolhynien e.V.)
- SASS, Barbara: Es begann in Federowka. Gebunden, 294 S., Fouque-Literatur Verlag, 2001. ISBN 3-8267-4778-X
- SCHMIDT, Hugo Karl: Die evangelisch-lutherische Kirche in Wolhynien. 177 S., 112 Fotos, 2 Karten. Marburg: Elwert, 1992. ISBN 3-7708-0979-3
- von SELTMANN, Lothar: Miluscha. Im Herzen die Heimat. (authentische Geschichte über die Familie des Lehrers Carl Baar aus Nedbajewka in Ostwolhynien, deren Vertreibung und Flucht). 272 Seiten, gebunden, R. Brockhaus, ISBN 3-417-24688-1
- SERAPHIM, Hans-Jürgen: Rodungssiedler. Agrarverfassung und Wirtschaftsentwicklung des deutschen Bauerntums in Wolhynien. 146 Seiten, 23 Abb. und 1 Karte. Berlin: Parey, 1938

11.2 Російські німці загалом

- BRANDES, Detlef; BUSCH, Margarete; PAVLOVIĆ, Kristina: Bibliographie zur Geschichte und Kultur der Russlanddeutschen, Band 1: Von der Einwanderung bis 1917, Schriften des Bundesinstituts für ostdeutsche Kultur und Geschichte, Oldenbourg-Verlag, München 1994. Band 4, ISBN 3-486-56070-0
- BRANDES, Detlef; DÖNNINGHAUS, Victor: Bibliographie zur Geschichte und Kultur der Russlanddeutschen, Band 2: Von 1917 bis 1998, Schriften des Bundesinstituts für ostdeutsche Kultur und Geschichte, Oldenbourg-Verlag, München 1999. Band 13, ISBN 3-486-56134-0
- BRANDES, Detlef; SAVIN Andrej: Die Sibiriendeutschen im Sowjetstaat 1919-1938, Veröffentlichung zur Kultur und Geschichte im östlichen Europa, Band 19, Klartext Essen 2001, ISBN 3-88474-975-7
- FLEISCHHAUER, Ingeborg: Die Deutschen im Zarenreich: zwei Jahrhunderte deutsch-russische Kulturgemeinschaft. Stuttgart: Dt. Verlags-Anstalt, 1986. ISBN 3-421-06306-0
- GIESINGER, Adam: From Catherine to Khrushchev. The Story of Russia's Germans. American Historical Society of Germans from Russia, Lincoln, Nebraska, 1981. 443 pages. Softcover. ISBN 0-9142220-5-8
- NEUTATZ, Dietmar: Die "deutsche Frage" im Schwarzmeergebiet und in Wolhynien: Politik, Wirtschaft, Mentalitäten und Alltag im Spannungsfeld von Nationalismus und Modernisierung (1856-1914). Stuttgart: Steiner, 1993. 478 Seiten. ISBN 3-515-05899-0
- RASKIN, David; KNJASEWA, E.E.; LIPSON, G.M.; MUKTAN, A.W.: Deutsche in Rußland, Ende des 18. bis Anfang des 20. Jahrhunderts, Findbuch des Russischen Historischen Staatsarchivs, 1. Band, in Russisch: Немцы в России, Конец XVIII - начало XX века, Каталог документов

Российского государственного исторического архива, Том 1, Veröffentlichung zur Kultur und Geschichte im östlichen Europa, Band 24, Klartext Essen 2002, ISBN 3-89861-107-8

- SCHNURR, Joseph: Die Kirchen und das religiöse Leben der Russlanddeutschen. Evangelischer Teil, 1978, 404 Seiten. Katholischer Teil, 416 Seiten. (beide erhältlich bei: Landsmannschaft der Deutschen aus Russland e.V.)
- STRICKER, Gerd: Deutsche Geschichte im Osten Europas: Russland. Berlin: Siedler, 1997. 669 Seiten. ISBN 3-8868-0468-2
- STUMPP, Karl: Die Auswanderung aus Deutschland nach Russland in den Jahren 1763 bis 1862. 1020 Seiten.
STUMPP, Karl: Die Russlanddeutschen - 200 Jahre unterwegs. 142 S. 185 Bilder. (beide erhältlich bei Landsmannschaft der Deutschen aus Russland e.V., Stuttgart)

ДОДАТОК

**Додаток 1 Анкета дослідника, який працює в читальному залі українського архіву
(з перекладом на німецьку)**

АНКЕТА

дослідника, який працює в читальному залі

1. **Прізвище / Familienname** _____
 2. **І'мя / Vorname** _____
 3. **По батькові / Vatersname** _____
 4. **Рік народження / Geburtsdatum** _____
 5. **Місце роботи і посада / Arbeitsstelle und Beruf** _____

 6. **Освіта, вчений ступень і звання** _____
Ausbildung, erreichter Abschluß und Titel

 7. **Адреса дослідника: службова** _____
Adresse des Benutzers: Arbeitsstelle
_____ **№ телефону / Telefon** _____
домашня _____
Wohnanschrift
_____ **№ телефону / Telefon** _____
_____ " _____ 200__ рік **Підпис / Unterschrift** _____
 8. **Роботу за темою / Arbeit zum Thema** _____

- дозволяю / genehmigt vom** _____

Директор державного архіву _____
Direktor des Staatlichen Archives

ПІДПИСКА

Я, нижчепідписаний _____
Ich unterschreibe ...

_____ ознайомився з "Правилами роботи дослідників в
daß ich mich mit den "Arbeitsvorschriften für Benutzer in den Lesesälen der

читальних залах державних архівів України, та зобов'язуюсь їх виконувати.
Staatlichen Archive in der Ukraine" bekannt gemacht habe und verpflichte mich, diese einzuhalten

200__ р. **Підпис / Unterschrift** _____

Anhang 2 Виникнення євангелічно-аугсбурзьких церковних округів на Волині
(проект Р. Бенерта – Товариство німецької генеалогії в Східній Європі)

